

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın Bütüncül Yaklaşımına Bir Örnek: Sosyal Katılım Becerisi

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Mehtap ÇİFÇİ¹

1 Dr. Öğr. Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, mehtapcifici50@gmail.com. ORCID: 0000-0002-5541-891X

Gönderilme Tarihi: 18.05.2025 Kabul Tarihi: 17.12.2025 DOI: 10.37669/milliegitim.1701847

Atf: “Çifçi, M. (2025). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli sosyal bilgiler dersi öğretim programının bütüncül yaklaşımına bir örnek: Sosyal katılım becerisi. *Millî Eğitim*, 54(1), 661-708. DOI: 10.37669/milliegitim.1701847”

Öz

Bu çalışmada bütüncül eğitim yaklaşımını temel alan Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM) kapsamında 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda (SBDÖP) alana ilişkin becerilerden olan sosyal katılım becerisinin program bileşenleri ile ilişkisinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. TYMM 2024 SBDÖP'de sosyal katılım becerisinin programın bütüncül yapısı içindeki konumunun alan yazınında sistematik ve kapsamlı biçimde ele alınmamış olmasından dolayı bu araştırmaya ihtiyaç duyulmuştur. Araştırma, sosyal katılım becerisinin sınıf düzeyleri, öğrenme alanları ve program bileşenleriyle kurduğu ilişkileri bütüncül bir çerçevede ortaya koyarak öğretim süreçlerinin niteliğinin artırılmasına ve sosyal katılımı güçlendirmeye yönelik politika geliştirme süreçlerine kanıt temelli katkı sunması bakımından önem taşımaktadır. Nitel bir araştırma olan bu çalışmada doküman analizi kullanılmıştır. Araştırma verilerinin elde edilmesinde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2024 yılında yayımlanan TYMM 2024 SBDÖP, TYMM 2024 Ortak Metni ve 2024 TYMM Program Kılavuzları kullanılmış olup veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, sosyal katılım becerisine tüm sınıf düzeylerinde “Birlikte Yaşamak” öğrenme alanında yer verildiği tespit edilmiştir. Sosyal katılım becerisinin 5. sınıf düzeyinde dengeli bir dağılım gösterdiği ve daha fazla bütünleşik beceri ile ilişkilendirildiği görülmüştür. Ayrıca TYMM 2024 SBDÖP'de sosyal katılım becerisinin; girişkenlik, yaratıcılık ve özgün düşünme gibi çağdaş eğilimlerle daha fazla ilişkilendirildiği tespit edilmiştir. Sosyal katılım becerisinin programlar arası bileşenlerle ilişkisine bakıldığında ise, öğrencilerin bilişsel gelişimine paralel daha üst düzey değerlerin kazandırılmasının hedeflendiği görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre, TYMM 2024 SBDÖP'nin bütüncül bir anlayışla hazırlandığı görülmüştür. TYMM 2024 SBDÖP'de sosyal katılım becerisinin denge, kapsam ve ilişkilendirilme bakımından geliştirilmesi gibi önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, sosyal bilgiler dersi öğretim programı, bütüncül eğitim yaklaşımı, sosyal, bilgiler, sosyal katılım becerisi

A Representation of the Holistic Approach in the Century of Türkiye Education Model Social Studies Curriculum: Social Participation Skill

RESEARCH ARTICLE

Abstract

This study aimed to identify the relationship between the social participation skill, one of the field-specific skills in the 2024 Social Studies Curriculum, and the curriculum components within the framework of the Century of Türkiye Education Model, which is based on a holistic educational approach. This research was needed because the literature did not examine the position of the social participation skill within the holistic structure of the Century of Türkiye Education Model 2024 Social Studies Curriculum systematically and comprehensively. The study is significant in that it revealed, within a holistic framework, the relationships that the social participation skill established with grade levels, learning domains, and curriculum components, thereby providing evidence-based contributions to improving the quality of instructional processes and informing policy development aimed at strengthening social participation. This qualitative study employed document analysis. The data were obtained from the Century of Türkiye Education Model 2024 Social Studies Curriculum, the Century of Türkiye Education Model 2024 Common Text, and the 2024 Century of Türkiye Education Model Program Guides published by the Ministry of National Education, and were analyzed using descriptive analysis. The findings highlighted that the social participation skill was included under the learning domain "Living Together" at all grade levels. The study observed that the social participation skill was more evenly distributed at the 5th-grade level and was associated with a greater number of integrated skills. Additionally, the Century of Türkiye Education Model 2024 Social Studies Curriculum linked the social participation skill more strongly with contemporary educational tendencies such as assertiveness, creativity, and original thinking. Regarding its relationship with cross-program components, the study highlighted that the curriculum aimed to foster higher-level values parallel to students' cognitive development. Overall, the findings indicated that the Century of Türkiye Education Model 2024 Social Studies Curriculum was prepared with a holistic understanding. Recommendations were made for enhancing the social participation skill in terms of balance, breadth, and integration within the Century of Türkiye Education Model 2024 Social Studies Curriculum.

Keywords: *the Century of Türkiye Education Model, Social Studies Curriculum, holistic education approach, social studies, social participation skill*

Giriş

Günümüzde yaşanan hızlı değişimler ve teknolojik gelişmeler, düşünce sistemlerinde dönüşümlere yol açarak eğitim sistemlerini doğrudan etkilemektedir. Eğitimde başarıya ulaşabilmek için, verilen eğitimin belirli hedeflere yönelik ve planlı bir biçimde yürütülmesi gerekmektedir (Gökalp, 2020). Değişen dünya koşullarına uyum sağlayabilmek adına toplumlar, eğitim

programlarının yenilenmesini zorunlu bir süreç olarak görmektedir (Gardner, 2008). Bu doğrultuda, ülkeler toplumun ihtiyaçlarına yanıt vermek, eğitim hizmetlerinin kalitesini yükseltmek ve paydaşlar arası etkileşimi güçlendirmek amacıyla eğitim sistemlerinde yenilikleri teşvik etmektedir (Kuzu vd., 2019). Söz konusu yenilenme ve dönüşüm süreci, eğitim öğretim kalitesinin artırılması açısından kritik bir öneme sahiptir (Genç & Eryaman, 2008). Nitekim hemen hemen tüm ülkelerde eğitim programları ve politikalarında periyodik değişimlerin gerçekleştirildiği görülmektedir (Kuiper vd., 2009).

Öğretim programları, bir milletin kültürel değerlerini, tarihsel birikimini, geleceğe dönük hedeflerini ve bireyden topluma uzanan beklentilerini şekillendiren temel unsurlar arasında yer almaktadır (Marsh & Willis, 2007). Eğitim hedeflerine ulaşmada en önemli araçlardan biri olarak kabul edilen öğretim programları, farklı akademik düzeylerde bilgi, beceri ve değerleri kapsayan öğretim ve öğrenme etkinlikleri için yapılandırılmış bir rehber niteliği taşımaktadır (Posner, 2003). Bu doğrultuda Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), çağın ihtiyaçlarına uygunluk sağlamak amacıyla öğretim programlarını çeşitli dönemlerde revize etmiştir (MEB, 2024a). Nisan 2024 itibarıyla okul öncesi, ilkököl, ortaokul ve ortaöğretim düzeylerindeki programlar, “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli” (TYMM) başlığı altında yeniden düzenlenmiştir. 26 Nisan 2024’te kamuoyunun görüşüne açılan taslak programlara, toplam 67.284 görüş ve öneri ile geri bildirim sağlanmıştır (MEB, 2024b). Yeni öğretim programları, 2024-2025 eğitim öğretim yılından itibaren okul öncesi, ilkököl 1, ortaokul 5, ortaöğretim hazırlık ve 9. sınıf düzeyinde aşamalı olarak uygulanmaya başlanmıştır. 21. yüzyılın dinamik yapısı özellikle eğitim alanında bireylerin yalnızca bilgi edinmesini değil; bu bilgiyi problem çözme, eleştirel düşünme ve yaratıcı üretim süreçlerinde etkili bir şekilde kullanabilmesini zorunlu kılmaktadır (Trilling & Fadel, 2009). Bu bakımdan öğretim programlarında yer alan beceriler, bireylerin toplumsal yaşamda aktif ve üretken bir rol üstlenebilmeleri açısından kritik bir öneme sahiptir. Beceri, bireyin bilgi, tutum ve deneyimlerini kullanarak belirli bir görevi etkili ve verimli bir şekilde yerine getirme kapasitesi olarak tanımlanmaktadır (Anderson, 2010). Quiesse’ye (2007) göre beceri, kişinin istekli ve bilinçli bir biçimde, zihinsel ve fiziksel yetilerini kullanarak ortaya koyduğu etkin bir uğraştır. Beceri temelli eğitim yaklaşımları, bireylerin akademik başarılarının yanı sıra sosyal uyumlarını ve yaşam boyu öğrenme kapasitelerini de güçlendirmektedir. Bu bakımdan öğretim programı içerisine yerleştirilen beceriler sosyal hayata

entegrasyon açısından oldukça önemlidir (OECD, 2018). Eğitim programlarında becerilerin sistematik bir şekilde kazandırılması, yalnızca bireysel gelişim değil, aynı zamanda toplumsal kalkınma açısından da stratejik bir gereklilik olarak görülmektedir (MEB, 2024a). Dolayısıyla beceri eğitimi, disiplinler üstü bir yaklaşım gerektirmekte ve tüm derslerde sistematik bir biçimde ele alınması gerekmektedir (Demirel, 2017).

TYMM 2024 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda (SBDÖP) öğrencilerin gereksinim duyabileceği bilgilerin uygun becerilerle bütünleştirilip öğrenme çıktısı olarak düzenlendiği görülmektedir. Bu becerilerden birisi de sosyal katılım becerisidir. Sosyal katılım becerisinin TYMM 2024 SBDÖP'nin bütüncül yapısı içerisinde ele alındığı görülmektedir. Sosyal katılım, bireyin grup içinde toplumsal faaliyetlere aktif olarak katılım göstermesidir (Adler & Goggin, 2005). Sosyal katılım becerisi ise, bireyin başkalarıyla anlamlı ilişkiler kurabilmesi, sosyal gruplara etkin katılım gösterebilmesi ve sosyal normlara uygun davranışlar sergileyebilmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Jones vd., 2019). Başka bir ifadeyle sosyal katılım becerisi, bireylerin öğrenim süreçleri boyunca bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda okul içi ve dışı etkinliklere aktif olarak katılımını teşvik ederek, onların toplumsal yaşamda etkin ve sorumlu bireyler olarak rol almalarını destekleyen bir yetkinlik alanı olarak tanımlanmaktadır (Hoskins & Mascherini, 2009; Hoskins vd, 2012). Günümüzde sosyal katılım becerisi, demokratik toplumların sürdürülebilirliği ve vatandaşların aktif katılımının sağlanması açısından kritik bir öneme sahiptir. Demokratik sistemlerin etkin bir şekilde işlemesi, bireylerin yalnızca hak ve özgürlüklerini bilmesiyle değil; aynı zamanda toplumsal süreçlere aktif olarak katılım göstermeleriyle mümkündür (Hoskins & Mascherini, 2009). Bu bağlamda sosyal katılım becerisi; bireylerin karar alma mekanizmalarına dâhil olmasını, toplumsal sorunlara duyarlılık geliştirmesini ve ortak iyiliğe yönelik sorumluluk üstlenmesini destekleyen temel bir yetkinlik olarak görülmektedir (European Commission, 2018). Bu becerinin temel amacı, öğrencilerin kendine güven duygusunu güçlendirerek toplumsal sorumluluk bilincini geliştirmeleridir. Bu doğrultuda sosyal katılım becerisinin geliştirilmesindeki temel hedefler; öğrencilerin sosyal duyarlılıklarını artırmaları, toplumsal sorunlara aktif biçimde ilgi duymaları, bu sorunlara yönelik çözüm üretmeleri, hem bireysel hem de iş birliği içinde çalışabilmeleri, sorumluluk üstlenmeleri ve çeşitli sosyal projelere katılarak bu projeleri başarıyla yürütebilmeleridir (Öcal & Altınok, 2012).

Sosyal katılım becerilerinin gelişimini desteklemek amacıyla okullarda yürütülen dersler, etkinlikler ve uygulamalar; kurumsal hedefler, öğrenci ihtiyaçları ve toplumsal beklentiler doğrultusunda çeşitlilik göstermektedir. Bu faaliyetler; yalnızca akademik kazanımların ötesinde öğrencilerin demokratik değerleri içselleştirmeleri, toplumsal sorumluluk bilinci geliştirmeleri ve aktif vatandaşlık rollerini benimsemeleri açısından önemli bir işlev üstlenmektedir. Sosyal katılım alanları oldukça geniş bir yelpazeyi içermektedir. Örneğin okul toplantılarına katılım, öğrencilerin karar alma süreçlerine dâhil olmasını sağlarken sanatsal etkinliklere katılım, bireysel yaratıcılığın gelişimine ve kültürel farkındalığın artmasına katkıda bulunmaktadır. Drama çalışmaları, empati kurma ve problem çözme becerilerini destekleyen deneyimsel öğrenme fırsatları sunarken gönüllülük esasına dayalı yardımlaşma faaliyetleri, öğrencilerin sosyal dayanışma ve iş birliği becerilerini pekiştirmektedir (Hoskins vd., 2012). Bu bakımdan sosyal katılım becerisinin temel amacı; öğrencilerin öğrenim süreçleri boyunca bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda okul içi ve dışı etkinliklere aktif olarak katılmalarını teşvik etmektir. Bu etkinliklerle öğrencilerin kendine güven duygusu ile toplumsal sorumluluk bilinci geliştirmeleri hedeflenmektedir (Seyhan, 2014). Bu bakımdan sosyal katılım becerisi, bireyin toplumla bütünleşmesini sağlayan temel bir unsurdur. Bu becerinin geliştirilmesi hem bireyin kendi mutluluğu hem de toplumsal dayanışma açısından büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla sosyal katılımı destekleyen politikalar ve eğitim programları toplumun genel refahı için kritik bir öneme sahiptir.

Sosyal bilgiler dersi sosyal becerilerin geliştirilmesi açısından özel bir konuma sahiptir. Sosyal bilgiler; bireyin toplumsal yaşamı anlamasına, demokratik değerleri içselleştirmesine ve farklı sosyal roller içinde etkin biçimde yer almasına katkı sağlamaktadır (Doğanay, 2014). Öğrenciler; sosyal bilgiler dersinde grup çalışmaları, tartışmalar, problem temelli öğrenme ve toplumsal konulara ilişkin projeler aracılığıyla iş birliği, empati, iletişim, çatışma çözme ve karar verme becerilerini geliştirme fırsatı bulmaktadır (Öztürk, 2012). Bu bağlamda sosyal bilgiler dersi, bireyin toplumsal yaşama katılımını güçlendirirken aynı zamanda öğrencilerin sosyal beceriler aracılığıyla akademik başarılarını ve yaşam doyumlarını artırmalarına da katkı sağlamaktadır (Johnson & Johnson, 2009). Beceri eğitimi her dersin ortak sorumluluğu olmakla birlikte, sosyal bilgiler dersinin sosyal becerilerin kazandırılması noktasında ayrıcalıklı bir rol üstlendiği söylenebilir. Sosyal bilgiler dersi yalnızca bilişsel yönün geliştirilmesiyle

ilgilenmez, aynı zamanda öğrenciye toplumlarında etkili bir şekilde işlev görmelerini sağlayacak değerleri ve becerileri aşlamayı da amaçlamaktadır (Okojie vd., 2022). Sosyal bilgiler dersi; vatandaşlık, tarih, coğrafya, ekonomi ve hukuk gibi farklı disiplinleri bir araya getirerek öğrencilere disiplinler arası ve bütüncül bir öğrenme deneyimi sunmayı amaçlamaktadır (MEB, 2024c).

2000'li yıllardan itibaren dünyada yaşanan toplumsal, ekonomik ve teknolojik gelişmelerle birlikte eğitim programlarında bilgi aktarımının ötesine geçilerek öğrencilerin düşünme, iletişim kurma, problem çözme, iş birliği yapma ve sosyal yaşama etkin katılım sağlama gibi beceriler geliştirmesi öncelikli bir hedef hâline gelmiştir (Turan & Akhan, 2024). Türkiye'de bu dönüşümün önemli bir yansıması, 2005 yılında geliştirilen SBDÖP olmuştur. SBDÖP'de becerilere ilk kez 2005 yılında sistematik biçimde yer verilmiş ve bu kapsamda sosyal katılım becerisi de programın temel kazanımları arasında tanımlanmıştır (Şahin & Karatekin, 2022). Programın etkinlik temelli yapısı, değer eğitimi, beceri ve kavram öğretimi ile öğrenme alanlarının çeşitlendirilmesi gibi yenilikçi özellikleri, özellikle sosyal katılım becerisinin geliştirilmesi açısından önemli fırsatlar sunmuştur. Bu gelişmeler ışığında 2018 yılında SBDÖP yeniden güncellenmiş ve bireylerin salt bilgiyle donatılmasından ziyade onların değer ve beceri kazanmalarını hedefleyen, bireysel farklılıkları gözetken, sade ve anlaşılır bir yapıya kavuşturulmuştur (MEB, 2018). Bu programda özellikle demokratik değerler, toplumsal sorumluluk, iş birliği, empati ve katılım gibi unsurlar ön plana çıkarılarak öğrencilerin sosyal katılım becerilerinin güçlendirilmesi hedeflenmiştir.

Eğitim programlarında bilgi aktarımının yanı sıra beceri kazandırmaya yönelik vurgunun, son yıllarda giderek daha fazla önem kazanmasıyla birlikte 2024 yılında yürürlüğe giren TYMM 2024 SBDÖP; bireylerin yalnızca bilişsel açıdan değil aynı zamanda sosyal, duygusal ve eylemsel yönleriyle gelişimini hedefleyen bir yapıya kavuşturulmuştur. Programın en dikkat çekici yönlerinden biri, becerilerin bütünlük bir anlayışla ele alınmasıdır. Alan becerileri, kavramsal beceriler, eğilimler, sosyal-duygusal beceriler ve okuryazarlık becerilerinin bir arada sunulması, öğrencilerin sosyal katılım becerisini çok boyutlu biçimde geliştirmelerine imkân tanımaktadır (MEB, 2024c). Sosyal katılım becerisinin gelişimi açısından kavramsal beceriler ve değer eğitimi önemli bir yer tutmaktadır. Öğrencilerin demokrasi, hak, sorumluluk, ortak yaşam gibi kavramları anlamlandırmaları, bu kavramları toplumsal yaşamla

ilişkilendirmelerini kolaylaştırmaktadır. Programda ayrıca eğilimler ve değerler, “Erdem–Değer–Eylem” yaklaşımı çerçevesinde ele alınmış; böylece öğrencilerin yalnızca değerleri bilmesi değil aynı zamanda bu değerleri davranışa dönüştürmesi hedeflenmiştir. Bu yönüyle sosyal katılım becerisi, salt kuramsal bir öğrenme alanı olmaktan çıkıp öğrencilerin toplumsal yaşama aktif katılımlarını sağlayacak eylemsel bir boyut kazanmıştır (Akbaba vd., 2019; MEB, 2024c). Bunun yanı sıra TYMM 2024 SBDÖP’de yer alan programlar arası ilişkilendirme, okul dışı öğrenme ortamlarının kullanımı ve okul temelli planlama gibi unsurlar, sosyal katılım becerisinin gelişimini destekleyen uygulamalardır. Öğrenciler bu sayede farklı disiplinlerle bağlantılar kurarak, toplumsal sorunlara yönelik projeler geliştirerek ve demokratik süreçleri deneyimleyerek etkin yurttaşlık rollerini benimsemektedirler. Dolayısıyla TYMM 2024 SBDÖP, sosyal katılım becerisinin bilgi, beceri, değer ve tutum boyutlarını bütünleştiren bir yaklaşım ortaya koymakta ve bireylerin toplumsal yaşamda aktif katılımcılar olarak yetişmelerine katkı sağlamaktadır.

Alan yazını incelendiğinde sosyal katılım becerisini farklı açılardan ele alan çok sayıda ulusal ve uluslararası araştırmanın yapıldığı görülmektedir. Uluslararası alan yazınında sosyal katılım, çoğunlukla özel gereksinimli öğrenciler, politik katılım, sosyal medya, sosyal bilgiler dersi, demokrasi eğitimi ve toplumsal aidiyet çerçevesinde incelenmiştir. Zurbriggen vd. (2021) özel gereksinimli öğrenciler arasında sosyal katılımı artırmaya yönelik öğretim uygulamalarını araştırmış, Schwab vd. (2019) ise kaynaştırma sınıflarındaki işitme engelli öğrencilerin sosyal katılımlarını incelemiştir. Avramidis vd. (2018) ile Garrote (2017) de benzer biçimde özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin sosyal katılımlarını ele almıştır. Bunun yanında Bravo-Delgado vd. (2020) sosyal katılımı destekleyen ve engelleyen eğitim politikalarını Ibero-Amerika bağlamında incelemiştir. Sosyal katılımın demokrasi, vatandaşlık ve toplumsal bağlılık boyutlarını ele alan çalışmalar arasında Hoskins vd. (2012), Flanagan ve Levine (2010) ve Sherrod (2009) yer almaktadır. Bu araştırmalar, sosyal katılımın bireylerde demokratik tutum, vatandaşlık bilinci ve sosyal sorumluluk duygularını geliştirdiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, Levasseur vd. (2010) sosyal katılım kavramına ilişkin tanımları sistematik biçimde analiz etmiş, Shuler (2010) ve Howie vd. (2010) sosyal katılımın öğrencilerin sosyal davranışları üzerindeki olumlu etkilerini ortaya koymuştur. Maksum vd. (2021) ve Morris vd. (2017) tarafından yapılan araştırmalar, sosyal katılım becerisinin sosyal bilgiler

öğrenme çıktıları üzerinde doğrudan olumlu bir etkisi olduğunu bulgulamışlardır. Ulusal alan yazınında ise özellikle sosyal bilgiler dersi bağlamında sosyal katılım becerisinin geliştirilmesine yönelik çalışmalara ağırlık verildiği dikkat çekmektedir. Örneğin, Yaman (2024) 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin sosyal katılım becerilerini geliştirmeye yönelik bir uygulama çalışması gerçekleştirmiştir. Erol (2024) ise sosyal katılım becerisini sosyal medya bağlamında ele alarak eğitimin bu beceriyi kazandırmadaki rolünü tartışmıştır. Öğretmen görüşlerini inceleyen araştırmalar arasında Turap (2023) ile Aktepe ve Eren (2023) öne çıkmaktadır. Benzer şekilde Kara (2022) ADDIE öğretim tasarım modeli temelinde 5. sınıf öğrencilerinin sosyal katılım becerilerini geliştirmeyi hedeflemiş, Şahin (2020) ve Coşkun (2020) ise ilkökul ve ortaokul öğrencilerinin bu beceriyi kazanma düzeylerini çeşitli değişkenler çerçevesinde analiz etmiştir. Ayrıca, öğretim programı boyutunda yapılan araştırmalarda Alabaş (2018), 1968–2018 yılları arasında yayımlanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarında sosyal katılım becerisinin yerini incelemiştir. Öğretmen adayları üzerine yapılan çalışmalarda Seyhan (2014), sosyal katılım becerisi kavramına ilişkin algıları metafor analizi yoluyla ortaya koymuştur. Son yıllarda sosyal katılım becerisi ile ilişkili kavramları ölçmeye ve ilişkilendirmeye yönelik ölçek geliştirme ve ilişki analizi çalışmaları da yapılmıştır. Erol ve Akpınar (2022) ortaokul öğrencilerine yönelik sosyal katılım ölçeği geliştirmiş, Günteke ve Aladağ (2023) ilkökul öğrencilerinin politik okuryazarlık becerileri ile sosyal katılım becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yıldırım ve Çalışkan (2024) ise, TYMM 2024 SBDÖP; 2005, 2015 ve 2018 programlarıyla karşılaştırılarak içerik, beceri, değer, kavram ve kazanım açısından değişimleri incelemiştir. Bu bağlamda TYMM 2024 SBDÖP'nin bütüncül yaklaşımına bir örnek olarak sosyal katılım becerisinin incelenmediği görülmektedir.

Sosyal katılım becerisi; öğrencinin kendisi ve yakın çevresiyle ilgili konularda bilinç geliştirmesini, toplumsal gruplara dâhil olarak ortaya çıkan ihtiyaçlara yönelik fikir üretmesini ve bu fikirleri eyleme dönüştürme sürecine aktif biçimde katılmasını ifade eden bir beceridir (MEB, 2024e). Bu beceri, öğrenmenin sosyal etkileşim yoluyla gerçekleştiğini vurgulayan sosyal öğrenme kuramı (Bandura, 1977), bireyin toplumsal çevre içinde gelişimini açıklayan ekolojik sistem yaklaşımı (Bronfenbrenner, 1979) ve demokratik katılımın önemini ortaya koyan sosyal sermaye ile vatandaşlık modelleriyle temellendirilmektedir (Putnam, 2000; Westheimer & Kahne, 2004). TYMM bağlamında sosyal

katılım, öğrencilerin toplumsal sorumluluk, dayanışma ve aktif vatandaşlık bilinci geliştirmesini hedefleyen değer ve yetkinlik temelli yaklaşımın önemli bir unsurunu oluşturmaktadır. Sosyal katılım becerisi TYMM'nin bütüncül eğitim anlayışı doğrultusunda, öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişim alanlarını bütünleştirerek etik duyarlılığı yüksek ve topluma katkı sunan bireyler yetiştirilmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır (Darling-Hammond, 2019; UNESCO, 2015).

Bu çalışmada, TYMM 2024 SBDÖP'de yer alan sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktılarının sınıf düzeyleri ve öğrenme alanlarına göre dağılımı incelenmektedir. Ayrıca, bu öğrenme çıktılarıyla ilişkili bütüncül ve kavramsal beceriler, eğilimler, programlar arası bileşenler, disiplinler ve beceriler arası ilişkiler sınıf düzeyi bağlamında analiz edilmektedir. Bu yönüyle çalışma, sosyal katılım becerisinin TYMM 2024 SBDÖP'deki bütüncül yerini ve farklı bileşenlerle kurduğu çoklu bağlantıları ortaya koyarak TYMM 2024 SBDÖP'nin bütüncül yapısına yönelik özgün bir analiz sunmaktadır. Söz konusu bütüncül analiz, özellikle sosyal katılım becerisinin diğer temel becerilerle nasıl örtüştüğünü ve programda hangi pedagojik yaklaşımlarla desteklendiğini sistematik biçimde ortaya çıkarması bakımından alan yazındaki mevcut çalışmalardan ayrılmaktadır. Çalışmadan elde edilen bulguların öğretim süreçlerinin planlanması ve zenginleştirilmesi açısından uygulayıcılara yol göstereceği, sosyal katılımı güçlendirmeye yönelik eğitim politikalarının geliştirilmesine de doğrudan kanıt temelli katkı sağlayacağı öngörüsüyle politika yapıcılar için önemli bir referans niteliği taşıyacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda çalışma, TYMM 2024 SBDÖP'nin bütüncül eğitim yaklaşımı doğrultusunda sosyal katılım becerisini nasıl yapılandırdığına ilişkin çok boyutlu bir değerlendirme sunarak gelecekte yapılacak program geliştirme çalışmalarına veri temeli oluşturan özgün bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada ele alınan alt problemler ise şunlardır:

1. Sosyal katılım becerisinin sınıf düzeyi ve öğrenme alanlarına göre dağılımı nasıldır?
2. Sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktılarının ilişkili olduğu bütüncül becerilerin sınıf düzeyine göre dağılımı nasıldır?
3. Sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktılarının yer aldığı öğrenme alanlarındaki kavramsal beceriler ve sınıf düzeyine göre dağılımı nasıldır?

4. Sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktılarının ilişkili olduğu eğilimler ve sınıf düzeyine göre dağılımı nasıldır?
5. Sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktılarının ilişkili olduğu programlar arası bileşenler ve sınıf düzeyine göre dağılımı nasıldır?
6. Sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktılarının ilişkili olduğu disiplinler arası ilişkiler ve beceriler arası ilişkilerin sınıf düzeyine göre dağılımı nasıldır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada TYMM 2024 SBDÖP'de alana ilişkin becerilerden olan sosyal katılım becerisinin program bileşenleri ile ilişkisini belirlemek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar; bireylerin algılarının ve olguların doğal ortamlarında derinlemesine ve bütüncül bir biçimde anlaşılmasına olanak sağlayan gözlem, mülakat ve doküman incelemesi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, süreç odaklı araştırma yaklaşımlarıdır (Yıldırım, 1999). Doküman analizi, araştırma konusu doğrultusunda belirlenen mevcut bilgi ve belgelerin sistematik bir biçimde analiz edilmesini içeren bir veri toplama yöntemidir. Doküman analizi süreci; ilgili dokümanların temin edilmesi, özgünlüklerinin değerlendirilmesi, içeriklerinin kavranması, elde edilen verilerin çözümlenmesi ve araştırma bağlamında anlamlı biçimde kullanılması aşamalarından oluşmaktadır (Geçimli ve Kayahan Yüksel, 2024; Karagöz, 2019).

Veri Kaynakları ve Verilerin Toplanması

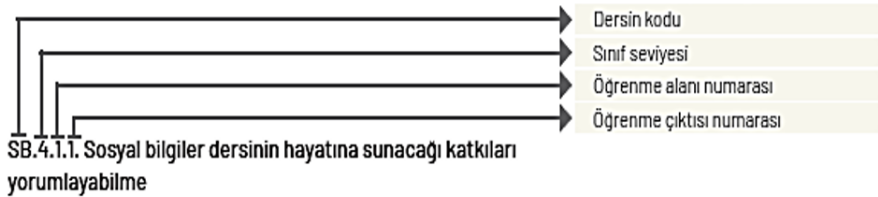
Araştırmanın veri kaynağını MEB tarafından 2024 yılında yayımlanan TYMM 2024 Ortak Metni, TYMM 2024 SBDÖP ve 2024 TYMM Program Kılavuzları oluşturmaktadır (MEB, 2024a; MEB, 2024c; MEB, 2024d). Araştırma verileri toplanırken TYMM 2024 SBDÖP'deki altı öğrenme alanı esas alınmıştır. TYMM 2024 SBDÖP'de öğrenme alanları içerisinde yer alan "Okul Temelli Planlama" öğrenme alanı araştırma verilerinin oluşturulmasında dikkate alınmamıştır. Bu durumun temel nedeni; bu öğrenme alanının zümre öğretmenler kurulu tarafından yapılması kararlaştırılan okul dışı öğrenme etkinlikleri, araştırma ve gözlem, sosyal etkinlikler, proje çalışmaları, yerel çalışmalar, okuma çalışmaları vb. çalışmaları kapsamında dolayı okul zümrelerine göre değişiklik

göstereceğinin düşünülmesidir (MEB, 2024c). TYMM 2024 SBDÖP bütüncül yaklaşımından dolayı geniş kapsamlı bir yapıya sahip olup bu bakımdan araştırma altı alt problemle sınırlandırılmıştır. Ayrıca araştırma TYMM 2024 SBDÖP'deki doğrudan sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktıları ile sınırlıdır.

Araştırma verilerinin elde edilmesinde kullanılan öğrenme çıktılarındaki desimal numaralarının hangi anlama geldiği Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1

SBDÖP Yapısına Göre Öğrenme Çıktılarının Desimal Numaraları

Kaynak: MEB, 2024c)

Verilerin Analizi

İlk aşamada, araştırma soruları kapsamında temel inceleme alanları belirlenmiştir. Bu amaçla İki araştırmacı tarafından araştırmanın veri kaynaklarını oluşturan metinler dikkatli bir şekilde incelenmiştir. İkinci aşamada araştırmacı tarafından geliştirilen forma, TYMM 2024 SBDÖP'de ilgili alanlar (öğrenme alanları, öğrenme çıktıları, alan becerileri, kavramsal beceriler, bütünlük beceriler, eğilimler, programlar arası bileşenler, disiplinler arası ilişkiler ve diğer beceriler arası ilişkiler) her bir araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanarak gruplandırılmıştır. Üçüncü aşamada ise; araştırma verilerinin geçerlilik ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla araştırmacı önce birbirinden ayrı, daha sonra birlikte forma kodlanan verileri betimsel analiz yöntemiyle çözümlemiştir. Betimsel analiz, toplanan verilerin önceden belirlenmiş temalar doğrultusunda düzenlenerek anlamlandırılması ve yorumlanmasına dayanan bir analiz yaklaşımıdır (Şimşek & Yıldırım, 2013). Analiz sürecinde güvenilirliğin sağlanması için, Miles ve Huberman (1994) tarafından geliştirilen kodlayıcılar arası uyum düzeyine ilişkin formül esas alınmıştır. Bu formül, iki kodlayıcının üzerinde uzlaştığı kodlama sayısının toplam kodlama sayısına oranlanmasıyla hesaplanmaktadır. Araştırmanın güvenilirliğini artırmak amacıyla ikinci kodlama,

sosyal bilgiler eğitimi alanında doçent ünvanına sahip tarafsız bir akademisyen tarafından yapılmıştır. Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği formüle göre puanlayıcılar arasındaki hesaplanan güvenirlik oranının %70 ve üzerinde olması istenmektedir (Miles & Huberman, 1994). Yapılan hesaplama sonucunda uzlaşma düzeyi %88 olarak bulunmuştur.

Verilere yönelik araştırmacının değerlendirmeleri ve forma kodlanan veriler, eğitim programları ve öğretimi alanında profesör ve sosyal bilgiler eğitimi alanında doçent ünvanına sahip iki alan uzmanı tarafından kontrol edilmiştir. Alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda araştırmacının konuyu nesnel bir şekilde ele aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde çalışmanın alt problemleri doğrultusunda elde edilen bulgular betimsel şekilde sunulmuştur.

Sosyal Katılım Becerisinin Sınıf Düzeyi ve Öğrenme Alanlarına Göre Dağılımı

Araştırmanın birinci alt problemi kapsamında TYMM 2024 SBDÖP'de sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktılarının sınıf düzeyi ve öğrenme alanlarına göre dağılımı incelenmiştir. Bu kapsamda elde edilen bulgular Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1

Sınıf Düzeyi ve Öğrenme Alanlarına Göre Sosyal Katılım Becerisi İçeren Öğrenme Çıktılarının Dağılımı

Ünite No	Öğrenme Alanları	Sınıf Düzeyine Göre Öğrenme Çıktıları				
		4. Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	Toplam
1	Birlikte Yaşamak	SB.4.1.3	SB.5.1.3	SB.6.1.3	SB.7.1.1 SB.7.1.2	5
2	Evimiz Dünya		SB.5.2.3			1
3	Ortak Mirasımız					
4	Yaşayan Demokrasimiz	SB.4.4.3	SB.5.4.4			2
5	Hayatımızdaki Ekonomi					
6	Teknoloji ve Sosyal Bilimler					
Toplam		2	3	1	2	8

SB.4.1.3. Toplumsal birliği sürdürmeye yönelik fikir üretebilme
 SB.4.4.3. Okulda karar alma ve demokratik katılım süreçlerine ilişkin fikir üretebilme
 SB.5.1.3. Toplumsal birliği sürdürmeye yönelik yardımlaşma ve dayanışma faaliyetlerine katkı sağlayabilme
 SB.5.2.3. Yaşadığı ilde meydana gelebilecek afetlerin etkilerini azaltmaya yönelik farkındalık etkinlikleri düzenleyebilme
 SB.5.4.4. Bir ihtiyaç hâlinde veya sorun karşısında başvuru yapılabilecek kurumlar hakkında bilgi toplayabilme
 SB.6.1.3. Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini müzakere edebilme
 SB.7.1.1. Dâhil olduğu gruplarda ve sosyal hayatta etkili iletişimin önemini sorgulayabilme
 SB.7.1.2. Özel gereksinimli bireyler için fırsat eşitliğini sürdürmeye yönelik fikir üretebilme

Tablo 1 incelendiğinde, TYMM 2024 SBDÖP’de toplam sekiz adet öğrenme çıktısında sosyal katılım becerisine yer verildiği görülmektedir. Sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktısına en fazla 5. sınıf (üç adet), daha sonra sırasıyla 4. ve 7. sınıf (iki adet) ve 6. sınıf (bir adet) düzeyinde yer verildiği tespit edilmiştir.

Sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktılarına 4. sınıfta “Birlikte Yaşamak ve Yaşayan Demokrasimiz” öğrenme alanlarında; 5. sınıfta “Birlikte Yaşamak, Evimiz Dünya ve Yaşayan Demokrasimiz” öğrenme alanlarında; 6. sınıfta “Birlikte Yaşamak” öğrenme alanında ve 7. sınıfta “Birlikte Yaşamak” öğrenme alanında yer verildiği tespit edilmiştir. Buna göre en fazla sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktısının “Birlikte Yaşamak” (beş adet) öğrenme alanında yer aldığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu öğrenme alanının tüm sınıf düzeylerinde (4, 5, 6, 7. sınıf) sosyal katılım becerisiyle ilişkilendirildiği söylenebilir. 7. sınıf düzeyinde ise bu öğrenme alanında iki farklı öğrenme çıktısında sosyal katılım becerisine yer verildiği görülmektedir. Sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktılarına daha sonra sırasıyla “Yaşayan Demokrasimiz” (iki adet) ve “Evimiz Dünya” (bir adet) öğrenme alanlarında yer verildiği tespit edilmiştir. Sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktılarına “Ortak Mirasımız, Hayatımızdaki Ekonomi ve Teknoloji ve Sosyal Bilimler” öğrenme alanlarında ise hiçbir sınıf düzeyinde yer verilmediği tespit edilmiştir.

Sosyal Katılım Becerisi İçeren Öğrenme Çıktılarının İlişkili Olduğu Bütünleşik Becerilerin Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

Araştırmanın ikinci alt problemi kapsamında TYMM 2024 SBDÖP’de yer alan sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktılarından ilişkili olduğu bütünleşik becerilerin sınıf düzeyine göre dağılımı incelenmiştir. Bu kapsamda elde edilen bulgular Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2

Sosyal Katılım Becerisi İçeren Öğrenme Çıktılarının İlişkili Olduğu Bütünleşik Becerilerin Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

Sosyal Katılım Becerisi			Sınıf Düzeyi			
Beceri Numarası	Bütünleşik Becerisi	Süreç bileşenleri	4. Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf
KB2.8.	Sorgulama	Merak ettiği konuyu tanımlamak, İlgili konu hakkında sorular sormak (5N1K), İlgili konu hakkında bilgi toplamak, Toplanan bilgilerin doğruluğunu değerlendirmek.		SB.5.1.3 SB.5.4.3		SB.7.1.1

Sosyal Katılım Becerisi			Sınıf Düzeyi			
Beceri Numarası	Bütünleşik Becerisi	Süreç bileşenleri	4. Sınıf	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf
SBAB5.1.	Sosyal Temas Oluşturma	Grup iletişimini başlatmak, Grup etkileşimine katılmak, Grup iletişimine katkıda bulunmak, Grup iletişimini değerlendirmek.		SB.5.1.3		
SBAB5.2.	Grup Dinamiğini Sağlama	Görev paylaşımı yapmak, Gruba/Ekibe katkı sağlamak, Yardımlaşmak.		SB.5.1.3		
SBAB5.3.	Fikir Üretme	Konu/sorun/durumu fark etmek, Konu/sorun/duruma dair benzer deneyimleri incelemek, Konu/sorun/duruma ilişkin fikir/çözüm üretmek.	SB.4.1.3 SB.4.4.3	SB.5.1.3		SB.7.1.2
SBAB5.4.	Müzakere Etme	Ayrışmayı fark etmek, Görüşleri karşılaştırmak, Çözüm aramak, Görüşünü düzenlemek, Yansıtmak.		SB.5.1.3	SB.6.1.3	
SBAB5.5.	Fikri Eyleme Dönüştürme	Plan yapmak, Planı uygulamak, Planı değerlendirmek.		SB.5.1.3 SB.5.2.3		

KB: Kavramsal Beceriler

SBAB: Sosyal Bilimler Alan Becerileri

SB.4.1.3. Toplumsal birliği sürdürmeye yönelik fikir üretebilme

SB.4.4.3. Okulda karar alma ve demokratik katılım süreçlerine ilişkin fikir üretebilme

SB.5.1.3. Toplumsal birliği sürdürmeye yönelik yardımlaşma ve dayanışma faaliyetlerine katkı sağlayabilme

SB.5.2.3. Yaşadığı ilde meydana gelebilecek afetlerin etkilerini azaltmaya yönelik farkındalık etkinlikleri düzenleyebilme

SB.5.4.3. Temel insan hak ve sorumluluklarının önemini sorgulayabilme

SB.6.1.3. Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini müzakere edebilme

SB 7.1.1. Dâhil olduğu gruplarda ve sosyal hayatta etkili iletişimin önemini sorgulayabilme

SB.7.1.2. Özel gereksinimli bireyler için fırsat eşitliğini sürdürmeye yönelik fikir üretebilme

Tablo 2 incelendiğinde, sosyal katılım becerisinin farklı sınıf düzeylerinde çeşitli bütünleşik beceriler ve süreç bileşenleriyle ilişkilendirildiği görülmektedir. Özellikle 5. sınıf düzeyindeki öğrenme çıktılarının hem sayı hem de çeşitlilik bakımından sosyal katılım becerisiyle daha fazla ilişkilendirildiği tespit edilmiştir. Tablo 2'ye göre, 5. sınıf düzeyinde sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktılarından, sosyal katılım becerisinin bütünleşik becerilerinin tamamıyla ilişkilendirilmiştir. Buna karşılık 4., 6. ve 7. sınıf düzeylerinde sosyal katılım becerisinin belirli bileşenlerle sınırlı biçimde temsil edildiği görülmektedir. Sosyal katılım becerisi 4. sınıf düzeyinde “fikir üretme” bütünleşik becerisi; 6. sınıf düzeyinde “müzakere etme” bütünleşik becerisi; 7. sınıf düzeyinde ise “sorgulama ve müzakere etme” bütünleşik becerileri ile ilişkilendirilmiştir. Ayrıca “fikir üretme” bütünleşik becerisinin daha fazla sınıf düzeylerinde (4., 5. ve 7. sınıflarda) yer aldığı tespit edilmiştir.

Aşağıda TYMM 2024 5. sınıf SBDÖP’de “Evimiz Dünya” başlıklı öğrenme alanında, SB.5.2.3 numaralı öğrenme çıktısının öğrenme-öğretme uygulamaları bölümünde, “fikri eyleme dönüştürme” bütünleşik becerisinin, süreç bileşenlerine uygun olarak sosyal bilimler alan becerilerini (SBAB5. Sosyal Katılım SBAB5.5 Fikri Eyleme Dönüştürme) desteklemek amacıyla kullanımına örnek verilmiştir.

Şekil 2

TYMM 2024 SBDÖP’de SB.5.2.3 Numaralı Öğrenme Çıktısının Fikri Eyleme Dönüştürme Bütünleşik Becerisiyle İlişkilendirilme Örneği

5. SINIF

2. ÖĞRENME ALANI: EVİMİZ DÜNYA

ALAN BECERİLERİ

- SBAB7. Mekânsal Düşünme (SBAB7.1. Konum Algılama) (SB.5.2.1)
SBAB4. Değişim ve Sürekliliği Algılama (SBAB4.2. Değişim ve Sürekliliği Neden ve Sonuçlarıyla Yorumlama) (SB.5.2.2)
SBAB5. Sosyal Katılım (SBAB5.5 Fikri Eyleme Dönüştürme) (SB.5.2.3)

ÖĞRENME ÇIKTILARI VE SÜREÇ BİLEŞENLERİ

- SB.5.2.3. Yaşadığı ilde meydana gelebilecek afetlerin etkilerini azaltmaya yönelik farkındalık etkinlikleri düzenleyebilme
- Yaşadığı ilde meydana gelebilecek afetlerin etkilerini azaltmaya yönelik farkındalık etkinlik planı yapar.
 - Yaşadığı ilde meydana gelebilecek afetlerin etkilerini azaltmaya yönelik hazırladığı farkındalık etkinliğini uygular.
 - Yaşadığı ilde meydana gelebilecek afetlerin etkilerini azaltmaya yönelik hazırladığı farkındalık etkinliğini değerlendirir.

(Kaynak: MEB, 2024c)

Yukarıdaki SB.5.2.3 numaralı öğrenme çıktısının öğrenme-öğretme uygulamaları incelendiğinde ilk paragrafta “fıkri eyleme dönüştürme” bütünleşik becerisinin “plan yapmak” süreç bileşenine, ikinci paragrafta “planı uygulamak” süreç bileşenine, son paragrafta ise “planı değerlendirmek” süreç bileşenine yer verildiği görülmektedir. Bu süreç bileşenlerinden herhangi biri eksik kaldığında “plan yapmak” bütünleşik becerisi kazandırılmaz. Bu durum, TYMM 2024 SBDÖP’nin bütüncül bir anlayışla hazırlandığını göstermesi bakımında önemlidir.

Sosyal Katılım Becerisi İçeren Öğrenme Çıktılarının Yer Aldığı Öğrenme Alanlarındaki Kavramsal Beceriler ve Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

Araştırmanın üçüncü alt problemi kapsamında TYMM 2024 SBDÖP’de yer alan sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktılarının yer aldığı öğrenme alanlarındaki kavramsal beceriler ve sınıf düzeyine göre dağılımı incelenmiştir. Bu kapsamda elde edilen bulgular Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3

Sosyal Katılım Becerisi İçeren Öğrenme Çıktılarının Yer Aldığı Öğrenme Alanlarındaki Kavramsal Beceriler ve Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

Sınıf Düzeyi	Öğrenme Alanı	Öğrenme Çıktısı	Kavramsal Beceriler
4. Sınıf	Birlikte Yaşamak	SB.4.1.3	Yorumlama, Çıkarım Yapma
	Yaşayan Demokrasimiz	SB.4.4.3	Yorumlama
	Birlikte Yaşamak	SB.5.1.3	Çözümleme, Yorumlama
5. Sınıf	Evimiz Dünya	SB.5.2.3	Bilgi Toplama
	Yaşayan Demokrasimiz	SB.5.4.3	Çözümleme, Çıkarım Yapma, Bilgi Toplama
6. Sınıf	Birlikte Yaşamak	SB.6.1.3	Çıkarım Yapma, Yorumlama
7. Sınıf	Birlikte Yaşamak	SB.7.1.1	Çıkarım Yapma
	Birlikte Yaşamak	SB.7.1.2	Çıkarım Yapma
SB.4.1.3. Toplumsal birliği sürdürmeye yönelik fikir üretebilme			
SB.4.4.3. Okulda karar alma ve demokratik katılım süreçlerine ilişkin fikir üretebilme			
SB.5.1.3. Toplumsal birliği sürdürmeye yönelik yardımlaşma ve dayanışma faaliyetlerine katkı sağlayabilme			
SB.5.2.3. Yaşadığı ilde meydana gelebilecek afetlerin etkilerini azaltmaya yönelik farkındalık etkinlikleri düzenleyebilme			
SB.5.4.3. Temel insan hak ve sorumluluklarının önemini sorgulayabilme			
SB.6.1.3. Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini müzakere edebilme			
SB 7.1.1. Dâhil olduğu gruplarda ve sosyal hayatta etkili iletişimin önemini sorgulayabilme			
SB.7.1.2. Özel gereksinimli bireyler için fırsat eşitliğini sürdürmeye yönelik fikir üretebilme			

Tablo 3 incelendiğinde, sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktılarının yer aldığı öğrenme alanlarında, 5. sınıf düzeyinde kavramsal becerilerin (dört adet) daha fazla yer aldığı görülmektedir. Bu sınıf düzeyinde sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktılarının yer aldığı öğrenme alanlarında “bilgi toplama, yorumlama, çözümleme ve çıkarım yapma” kavramsal becerilere yer verildiği tespit edilmiştir. Bu kavramsal beceriler öğrencilere farklı düzeylerde bilişsel beceriler kazandırılmak istendiğini göstermesi bakımından önemlidir. Diğer sınıf seviyelerinde ise sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktılarının yer aldığı öğrenme alanlarında, iki adet kavramsal becerinin yer aldığı tespit edilmiştir.

“Çıkarım yapma” kavramsal becerisine tüm sınıf seviyelerinde yer verildiği tespit edilmiştir. Bu durum, öğrencilerin farklı içerikler üzerinden sonuç çıkarma ve neden-sonuç ilişkisi kurma becerilerinin kademeli olarak geliştirilmesinin hedeflendiğini göstermesi bakımından önemlidir.

4. ve 5. sınıf düzeyinde “yorumlama ve çözümleme” kavramsal becerilerine ağırlık verilmesi, bu sınıf düzeylerinde analitik düşünmenin temellerinin atıldığını göstermesi bakımından önemlidir.

“Bilgi toplama” kavramsal becerisine 5. sınıfta “Evimiz Dünya” öğrenme alanında yer verilmiştir. 5. sınıftaki bu öğrenme alanında öğrencilerin bilgiye erişim yollarını keşfetmesine odaklanıldığını söylenebilir.

Sosyal Katılım Becerisi İçeren Öğrenme Çıktılarının İlişkili Olduğu Eğilimler ve Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

Araştırmanın dördüncü alt problemi kapsamında TYMM 2024 SBDÖP’de yer alan sosyal katılım becerisini içeren öğrenme çıktılarının ilişkili olduğu eğilimler ve sınıf düzeyine göre dağılımı incelenmiştir. Bu kapsamda elde edilen bulgular Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4

Sosyal Katılım Becerisi İçeren Öğrenme Çıktılarının İlişkili Olduğu Eğilimler ve Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

Sınıf Düzeyi	Öğrenme Alanı	Öğrenme Çıktısı	Eğilimler
4. Sınıf	Birlikte Yaşamak	SB.4.1.3	Oyunseverlik, Güven, Özgün Düşünme, Yaratıcılık
	Yaşayan Demokrasimiz	SB.4.4.3	Analitik Düşünme
5. Sınıf	Birlikte Yaşamak	SB.5.1.3	Yaratıcılık, Özgün Düşünme, Sorumluluk, Girişkenlik,
	Evimiz Dünya	SB.5.2.3	Sistematik Olma
	Yaşayan Demokrasimiz	SB.5.4.3	Merak
6. Sınıf	Birlikte Yaşamak	SB.6.1.3	Kendine İnanma (Öz Yeterlilik), Sorumluluk, Girişkenlik
7. Sınıf	Birlikte Yaşamak	SB.7.1.1	Merak, Soru Sorma, Girişkenlik, Yaratıcılık, Açık Fikirlilik, Özgün Düşünme
		SB.7.1.2	Kendine İnanma (Öz Yeterlilik), Kendine Güvenme (Öz Güven), Girişkenlik, Yaratıcılık, Sorumluluk, Açık Fikirlilik, Özgün Düşünme
SB.4.1.3. Toplumsal birliği sürdürmeye yönelik fikir üretebilme			
SB.4.4.3. Okulda karar alma ve demokratik katılım süreçlerine ilişkin fikir üretebilme			
SB.5.1.3. Toplumsal birliği sürdürmeye yönelik yardımlaşma ve dayanışma faaliyetlerine katkı sağlayabilme			
SB.5.2.3. Yaşadığı ilde meydana gelebilecek afetlerin etkilerini azaltmaya yönelik farkındalık etkinlikleri düzenleyebilme			
SB.5.4.3. Temel insan hak ve sorumluluklarının önemini sorgulayabilme			
SB.6.1.3. Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini müzakere edebilme			
SB 7.1.1. Dâhil olduğu gruplarda ve sosyal hayatta etkili iletişimin önemini sorgulayabilme			
SB.7.1.2. Özel gereksinimli bireyler için fırsat eşitliğini sürdürmeye yönelik fikir üretebilme			

Tablo 4 incelendiğinde, sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktılarında 13 farklı eğilime yer verildiği tespit edilmiştir. SB7.1.2 kodlu öğrenme çıktısının en fazla eğilim (yedi adet) ile ilişkilendirildiği görülmektedir.

Sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktılarında “Girişkenlik, yaratıcılık ve özgün düşünme” eğilimlerine daha fazla yer verildiği tespit edilmiştir. Özellikle “Girişkenlik ve Yaratıcılık” eğilimlerinin her sınıf düzeyinde tekrarlanan eğilimler olarak öne çıktığı görülmektedir. Ayrıca “Özgün düşünme” ve “sorumluluk” eğilimlerinin birçok öğrenme çıktısında ortak değerler olduğu tespit edilmiştir. “Merak” eğiliminin ise özellikle 5 ve 7. sınıf öğrencilerinin araştırma ve sorgulama kapasitesini artırmaya yönelik olduğu söylenebilir. Özellikle 4. sınıf düzeyindeki öğrenme çıktılarında eğilim sayısının az ve daha temel düzeyde (oyunseverlik, güven gibi) olduğu görülmektedir.

5. ve 6. sınıf düzeyinde sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktılarında eğilimlerin gelişerek (sistematiğe olma, sorumluluk, girişkenlik gibi) daha bilişsel ve kişisel sorumluluk içeren özellikler içerdiği görülmektedir. 7. sınıf düzeyinde sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktılarında ise eğilimlerin (merak, açık fikirlilik, öz güven gibi) çok yönlü hale gelerek öğrencilerin bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimini hedeflediği söylenebilir.

Aşağıda 4. sınıf düzeyinde, SB.4.1.3 kodlu öğrenme çıktısının “oyunseverlik” eğilimi ile nasıl ilişkilendirildiği örnek olarak verilmiştir.

Şekil 3

TYMM 2024 SBDÖP’de SB.4.1.3 Kodlu Öğrenme Çıktısının “Oyunseverlik” Eğilimiyle İlişkilendirilme Örneği

4. SINIF

1. ÖĞRENME ALANI: BİRLİKTE YAŞAMAK

EĞİLİMLER E1.4. Kendine İnanma (Öz Yeterlilik), E2.4. Güven, E2.5. Oyunseverlik, E3.3. Yaratıcılık, E3.8. Soru Sorma, E3.11. Özgün Düşünme

ÖĞRENME ÇIKTILARI VE SÜREÇ BİLEŞENLERİ

SB.4.1.3. Toplumsal birliği sürdürmeye yönelik fikir üretebilme

- Aile, sınıf ve okul ortamında toplumsal birliği sürdürmenin bir gereklilik olduğunu fark eder.
- Aile, sınıf ve okul ortamında toplumsal birliği sürdürmeye katkıda bulunan benzer örnekleri inceler.
- Aile, sınıf ve okul ortamında toplumsal birliği sürdürmeye yönelik öneriler geliştirir.

(Kaynak: MEB, 2024c)

Yukarıda görüldüğü gibi 4. sınıf TYMM 2024 SBDÖP'de “Birlikte Yaşamak” başlıklı 1. öğrenme alanında sosyal eğilimlerden olan “oyunseverlik” eğilimi, SB.4.1.3 kodlu öğrenme çıktısının öğrenme-öğretme uygulamaları bölümünde sosyal bilimler alan becerilerinden (SBAB5. Sosyal Katılım SBAB5.3. Fikir Üretme) desteklemek amacıyla kullanılmıştır.

Sosyal Katılım Becerisi İçeren Öğrenme Çıktılarının İlişkili Olduğu Programlar Arası Bileşenler ve Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

Araştırmanın beşinci alt problemi kapsamında TYMM 2024 SBDÖP'de yer alan sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktılarının ilişkili olduğu programlar arası bileşenler ve sınıf düzeyine göre dağılımı incelenmiştir. Bu kapsamda elde edilen bulgular Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5

Sosyal Katılım Becerisi İçeren Öğrenme Çıktılarının İlişkili Olduğu Programlar Arası Bileşenler ve Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

Sınıf Düzeyi	Programlar Arası Bileşenler	Öğrenme Çıktıları	
		SB.4.1.3	SB.4.4.3
4. Sınıf	Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri	Sosyal Farkındalık, İletişim,	Sosyal Farkındalık, Sorumlu Karar Verme, Esneklik
	Değerler	Adalet, Aile Bütünlüğü, Dostluk, Duyarlılık, Dürüstlük, Saygı, Sorumluluk	Vatanseverlik
	Okuryazarlık Becerileri		Görsel Okuryazarlık, Vatandaşlık Okuryazarlığı

Sınıf Düzeyi	Programlar Arası Bileşenler	Öğrenme Çıktıları		
		SB.5.1.3	SB.5.2.3	SB.5.4.3
5. Sınıf	Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri	İş Birliği, Esneklik	İletişim, İş Birliği	İş Birliği
	Değerler	Sorumluluk, Yardımseverlik	Duyarlılık	Adalet
	Okuryazarlık Becerileri	Bilgi Okuryazarlığı, Dijital Okuryazarlık, Görsel Okuryazarlık, Vatandaşlık Okuryazarlığı	Bilgi Okuryazarlığı, Dijital Okuryazarlık, Görsel Okuryazarlık	Bilgi Okuryazarlığı, Görsel Okuryazarlık, Vatandaşlık Okuryazarlığı
Sınıf Düzeyi	Programlar Arası Bileşenler	Öğrenme Çıktıları		
		SB.6.1.3		
6. Sınıf	Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri	İletişim, İş Birliği, Sosyal Farkındalık, Sorumlu Karar Verme		
	Değerler	Duyarlılık, Sorumluluk		
	Okuryazarlık Becerileri	Bilgi Okuryazarlığı, Dijital Okuryazarlık, Görsel Okuryazarlık		
Sınıf Düzeyi	Programlar Arası Bileşenler	Öğrenme Çıktıları		
		SB.7.1.1	SB.7.1.2	
7. Sınıf	Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri	İş Birliği, Sosyal Farkındalık, Esneklik	İletişim, İş Birliği, Sosyal Farkındalık	
	Değerler	Dostluk, Saygı, Sevgi	Duyarlılık, Merhamet, Saygı, Sevgi	
	Okuryazarlık Becerileri	Bilgi Okuryazarlığı, Dijital Okuryazarlık, Görsel Okuryazarlık	Bilgi Okuryazarlığı, Dijital Okuryazarlık, Görsel Okuryazarlığı	

SB.4.1.3. Toplumsal birliği sürdürmeye yönelik fikir üretebilme
SB.4.4.3. Okulda karar alma ve demokratik katılım süreçlerine ilişkin fikir üretebilme
SB.5.1.3. Toplumsal birliği sürdürmeye yönelik yardımlaşma ve dayanışma faaliyetlerine katkı sağlayabilme
SB.5.2.3. Yaşadığı ilde meydana gelebilecek afetlerin etkilerini azaltmaya yönelik farkındalık etkinlikleri düzenleyebilme
SB.5.4.3. Temel insan hak ve sorumluluklarının önemini sorgulayabilme
SB.6.1.3. Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini müzakere edebilme
SB.7.1.1. Dâhil olduğu gruplarda ve sosyal hayatta etkili iletişimin önemini sorgulayabilme
SB.7.1.2. Özel gereksinimli bireyler için fırsat eşitliğini sürdürmeye yönelik fikir üretebilme

Tablo 5 incelendiğinde, tüm sınıf düzeylerinde sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktılarında en sık yer alan sosyal duygusal öğrenme becerilerinin: iletişim, iş birliği, sosyal farkındalık ve esneklik olduğu tespit edilmiştir. Özellikle 6. ve 7. sınıf düzeylerinde “sorumlu karar verme” sosyal duygusal öğrenme becerisine yer verilmesi öğrencilerde sosyal-duygusal olgunlaşmaya vurgu yapıldığını göstermesi bakımından önemlidir.

Tablo 5 incelendiğinde, tüm sınıf düzeylerinde “sorumluluk” değerinin tüm sınıf seviyelerinde tekrar eden bir değer olduğu görülmektedir. Sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktılarında, 4. sınıf düzeyinde “adalet, aile bütünlüğü, vatanseverlik” gibi ahlaki değerlere; 5. ve 6. sınıf düzeyinde “sorumluluk, yardımseverlik, duyarlılık ve adalet” gibi sosyal değerlere; 7. sınıf düzeyinde “saygı, merhamet ve sevgi” gibi daha içselleştirilmiş değerlere yer verildiği tespit edilmiştir. Bu tespite göre öğrencilerin bilişsel gelişimine paralel olarak daha üst düzey değerlerin kazandırılmak istenildiği söylenebilir.

Tablo 5 incelendiğinde, 5. sınıf düzeyinde okuryazarlık becerilerinin daha fazla yer verildiği, 4. sınıf düzeyinde ise herhangi bir okuryazarlık becerisine yer verilmediği görülmektedir. Ayrıca “bilgi okuryazarlığı, dijital okuryazarlık ve görsel okuryazarlık” becerilerinin sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktılarında en fazla yer verilen okuryazarlık becerileri olduğu tespit edilmiştir. “Vatandaşlık okuryazarlığı” becerisi ise 4. ve 5. sınıflarda yer alırken 6. ve 7. sınıfta yer almamıştır.

Aşağıda 7. Sınıf düzeyinde, SB.7.1.2 kodlu öğrenme çıktısının programlar arası bileşenlerle nasıl ilişkilendirildiği örnek olarak verilmiştir.

Şekil 4

TYMM 2024 SBDÖP’de SB.7.1.2 Kodlu Öğrenme Çıktısının Programlar Arası Bileşenlerle İlişkilendirilme Örneği

7. SINIF	
1. ÖĞRENME ALANI: BİRLİKTE YAŞAMAK	
PROGRAMLAR ARASI BİLEŞENLER	
Sosyal-Duygusal Öğrenme Becerileri	SDB2.1. İletişim, SDB2.2. İş Birliği, SDB2.3. Sosyal Farkındalık, SDB3.1. Uyum, SDB3.2. Etniklik, SDB3.3. Sorumlu Karar Verme
Değerler	D4 Dostluk, D5 Duyarlılık, D9 Merhamet, D14. Saygı, D15. Sevgi, D16. Sorumluluk
Okuryazarlık Becerileri	OB1. Bilgi Okuryazarlığı, OB2. Dijital Okuryazarlık, OB4. Görsel Okuryazarlığı
ÖĞRENME ÇIKTILARI VE SÜREÇ BİLEŞENLERİ	
	SB.7.1.2. Özel gereksinimli bireyler için fırsat eşitliğini sürdürmeye yönelik fikir üretebilme
	a) Özel gereksinimli bireyler için fırsat eşitliğini sürdürmenin önemini fark eder.
	b) Özel gereksinimli bireyler için fırsat eşitliğini sürdürmeye yönelik benzer girişimleri inceler.
	c) Özel gereksinimli bireyler için fırsat eşitliğini sürdürmeye yönelik yeni fikirler üretir.

(Kaynak: MEB, 2024c)

Yukarıda verilen TYMM 2024 SBDÖP örneğinde ilgili öğrenme çıktısı kazandırılırken “SDB2.1 İletişim, SDB2.2 İş Birliği ve SDB2.3 Sosyal Farkındalık” sosyal yaşam becerilerinin işe koşulduğu görülmektedir. İlgili öğrenme yaşantısı gerçekleştirilirken konuşma halkası tekniği ile öğrenciler arasında iletişim ve iş birliği becerisinin geliştirilmek istendiği anlaşılmaktadır. Ayrıca akranları ile empati kurmalarının istenmesi sosyal farkındalık becerilerinin geliştirilmeye çalışıldığını göstermesi bakımından önemlidir.

Bu öğrenme alanında yer alan SB7.1.2 kodlu öğrenme çıktısının öğrenme-öğretme uygulamaları gerçekleştirilirken “D14 Saygı” değeri ile ilişkilendirildiği ve bu değerin “D14.1 Nezaketli Olmak” birinci alt bileşeninin kullanıldığı görülmektedir.

Ayrıca bu öğrenme alanında yer alan SB7.1.2 kodlu öğrenme çıktısının öğrenme-öğretme uygulamaları gerçekleştirilirken “OB1. Bilgi Okuryazarlığı, OB2. Dijital Okuryazarlık ve OB4. Görsel Okuryazarlığı” becerilerinin işe koşulduğu görülmektedir. Bilgi okuryazarlığı öğrencilere doğru bilgiye ulaşma konusunda beceri kazandırması; görsel okuryazarlık öğrencilere görsel kaynakları anlama, yorumlama ve eleştirel düşünme konusunda beceri kazandırması;

dijital okuryazarlık ise dijital kaynaklardan öğrencilerin bilgiye ulaşma ve değerlendirme konusunda beceri kazandırması bakımından önemlidir. Öğrenme-öğretme uygulamalarında beceri, değer ve okuryazarlık becerilerinin bir arada kullanılması TYMM 2024 SBDÖP'nin bütüncül bir anlayışla hazırlandığını göstermesi bakımından önemlidir.

Sosyal Katılım Becerisi İçeren Öğrenme Çıktılarının İlişkili Olduğu Disiplinler Arası İlişkiler ve Beceriler Arası İlişkilerin Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

Araştırmamızın altıncı alt problemi kapsamında TYMM 2024 SBDÖP'de yer alan sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktılarından ilişkili olduğu disiplinler arası ilişkiler ve beceriler arası ilişkilerin sınıf düzeyine göre dağılımı incelenmiştir. Bu kapsamda elde edilen bulgular Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6

Sosyal Katılım Becerisi İçeren Öğrenme Çıktılarının İlişkili Olduğu Disiplinler Arası İlişkiler ve Beceriler Arası İlişkilerin Sınıf Düzeyine Göre Dağılımı

Sınıf Düzeyi	İlişkili Olduğu Alan	Öğrenme Çıktıları		
		SB.4.1.3	SB.4.4.3	
4. Sınıf	Disiplinler Arası İlişkiler	Hayat Bilgisi, İnsan Hakları, Vatandaşlık ve Demokrasi	Türkçe, Görsel Sanatlar, Hayat Bilgisi, İnsan Hakları, Vatandaşlık ve Demokrasi	
	Beceriler Arası İlişkiler		Eleştirel Düşünme	
Sınıf Düzeyi	İlişkili Olduğu Alan	Öğrenme Çıktıları		
		SB.5.1.3	SB.5.2.3	SB.5.4.3
5. Sınıf	Disiplinler Arası İlişkiler	Görsel Sanatlar, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım, Türkçe	Bilişim Teknolojileri ve Yazılım, Görsel Sanatlar, Türkçe	Görsel Sanatlar, Türkçe
	Beceriler Arası İlişkiler			

Sınıf Düzeyi	İlişkili Olduğu Alan	Öğrenme Çıktıları
		SB.6.1.3
6. Sınıf	Disiplinler Arası İlişkiler	Görsel Sanatlar, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım, Türkçe
	Beceriler Arası İlişkiler	Sınıflandırma
Sınıf Düzeyi	İlişkili Olduğu Alan	Öğrenme Çıktıları
		SB.7.1.1 SB.7.1.2
7. Sınıf	Disiplinler Arası İlişkiler	Görsel Sanatlar, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım, Türkçe
	Beceriler Arası İlişkiler	
SB.4.1.3. Toplumsal birliği sürdürmeye yönelik fikir üretebilme SB.4.4.3. Okulda karar alma ve demokratik katılım süreçlerine ilişkin fikir üretebilme SB.5.1.3. Toplumsal birliği sürdürmeye yönelik yardımlaşma ve dayanışma faaliyetlerine katkı sağlayabilme SB.5.2.3. Yaşadığı ilde meydana gelebilecek afetlerin etkilerini azaltmaya yönelik farkındalık etkinlikleri düzenleyebilme SB.5.4.3. Temel insan hak ve sorumluluklarının önemini sorgulayabilme SB.6.1.3. Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini müzakere edebilme SB 7.1.1. Dâhil olduğu gruplarda ve sosyal hayatta etkili iletişimin önemini sorgulayabilme SB.7.1.2. Özel gereksinimli bireyler için fırsat eşitliğini sürdürmeye yönelik fikir üretebilme		

Tablo 6'ya göre sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktıları disiplinler arası ilişkiler bakımından incelendiğinde, tüm sınıf düzeylerinde “Görsel Sanatlar, Türkçe ve Bilişim Teknolojileri” disiplinleri ile ilişkilendirmenin yapıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca 4. sınıf düzeyinde “Hayat Bilgisi ve Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi” ile de ilişkilendirilmenin yapıldığı tespit edilmiştir. Bu durum Sosyal Bilgiler dersinde, özellikle görselleştirme, dilsel ifade, bilgi teknolojileri kullanımı ve hak temelli farkındalık gibi çeşitli ders alanlarını bir araya getirerek disiplinler arası güçlü bir yapı oluşturulmak istendiğini göstermesi bakımından önemlidir. Tablo 6'ya göre sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktıları sadece 4. sınıfta “eleştirel düşünme”, 6. sınıfta “sınıflandırma” becerileri doğrudan ilişkilendirilmiştir. 5. ve 7. sınıflarda ise sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktılarında herhangi bir beceriler arası ilişkilendirmenin yapılmadığı tespit edilmiştir. Aşağıda 4. sınıf düzeyinde, SB.4.4.3 kodlu öğrenme çıktısının disiplinler arası ilişkilendirilmesine örnek verilmiştir.

Şekil5

TYMM 2024 SBDÖP'de SB.4.4.3 Kodlu Öğrenme Çıktısının Disiplinler Arası İlişkilendirilme Örneği

4. SINIF

4. ÖĞRENME ALANI: YAŞAYAN DEMOKRASİMİZ

DİSİPLİNLER ARASI

İLİŞKİLER Türkçe, Görsel Sanatlar, Hayat Bilgisi, İnsan Hakları, Vatandaşlık ve Demokrasi

ÖĞRENME ÇIKTILARI VE SÜREÇ BİLEŞENLERİ

- SB.4.4.3. Okulda karar alma ve demokratik katılım süreçlerine ilişkin fikir üretebilme
- Okulda karar alma ve demokratik katılım süreçlerini fark eder.
 - Okulda karar alma ve demokratik katılım süreçlerine ilişkin deneyimleri inceler.
 - Okuldaki karar alma ve demokratik katılım süreçlerinin etkin bir şekilde yürütülmesine ilişkin fikir üretir.

Öğrenme-Öğretme Uygulamaları

SB.4.4.3

Okulda yürütülen seçim süreçlerine ilişkin görseller (OB4) üzerine konuşulur. Demokratik katılımın çağrıştırdıkları ile ilgili beyin fırtınası tekniği uygulanarak (KB3.3) öğrencilerin okulda karar alma ve demokratik katılım süreçlerine olan ihtiyacı fark etmeleri sağlanır (SDB2.3). Öğrencilerin okulda karar alma ve demokratik katılım süreçlerine ilişkin deneyimleri incelemeleri sağlanır. Bu amaçla öğrencilerin aktif olacağı öğretim tekniklerinden yararlanılır ve vatanseverlik değeri doğrultusunda dilekçe yazma, istek ve itirazlarını sözlü veya yazılı biçimde bildirme, seçim gibi demokratik katılım süreçleri üzerinde durulur (D19.1). Vızıltı grupları tekniği kullanılarak okulda karar alma ve demokratik katılım süreçlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi için öğrencilerden fikir üretmeleri istenir (E3.6, SDB3.3). Gruplardan ürettikleri fikirler ile ilgili görsel, yazılı veya sözlü şekilde sunum yapmaları istenir. Gruplar sunumlarını yaparken dinleyiciler konu ile ilgili sorular sorabilirler. Grup çalışması esnasında bence-bizce tekniği kullanılarak öğrencilerden kendi fikirlerini ve grubun fikirlerini karşılaştırmaları istenir. Böylece katı düşüncelerden kaçınarak uzlaşma içerisinde ortak noktayı bulmaları beklenir (SDB3.2). Demokratik katılımın vatandaş olmanın gerekliliği olduğu vurgulanır (OB6). Öğrenciler, öğretmen tarafından gözlem formu kullanılarak değerlendirilebilir.

(Kaynak: MEB, 2024c)

4. sınıf TYMM 2024 SBDÖP'de “Yaşayan Demokrasimiz” başlıklı öğrenme alanında öğrenme-öğretme uygulaması gerçekleştirilirken SB4.4.3 kodlu öğrenme çıktısına, okulda karar alma ve demokratik seçim süreçlerine yönelik olarak “Türkçe, Görsel Sanatlar, Hayat Bilgisi, İnsan Hakları, Vatandaşlık ve Demokrasi” disiplinleri ile ilişki kurulduğu görülmektedir.

Aşağıda 6. sınıf düzeyinde, SB.6.1.3 kodlu öğrenme çıktısında beceriler arası ilişkilerin kullanımına örnek verilmiştir.

Şekil 6

TYMM 2024 SBDÖP’de SB.6.1.3 Kodlu Öğrenme Çıktısında Beceriler Arası İlişkilerin Kullanım Örneği

6. SINIF

1. ÖĞRENME ALANI: BİRLİKTE YAŞAMAK

BEKERİLER ARASI

İLİŞKİLER KB2.5. Sınıflandırma

ÖĞRENME ÇIKTILARI VE SÜREÇ BİLEŞENLERİ

SB.6.1.3. Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini müzakere edebilme

- Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunları fark eder.
- Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunların nedenlerine yönelik farklı bakış açılarını karşılaştırır.
- Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirir.
- Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini farklı görüş ve düşünceleri dikkate alarak düzenler.
- Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini savunur.

Öğrenme-Öğretme Uygulamaları

Sınıf içerisinde ortak bir toplumsal sorun belirlenir (SDB2.2). Belirlenen sorunun nedenlerine yönelik küçük grup tartışmaları yapılır (SDB2.2). Her gruptan belirlenen toplumsal sorunun nedenlerine yönelik görüşlerini yazılı bir metne dönüştürmeleri istenir (OB1). Grup başkanları tarafından görüşler tüm sınıfa sunulur. Sunumlarıdaki görüşler benzerlik ve farklılıkları açısından karşılaştırılır ve sınıflama tablosuna kaydedilir (KB2.5, OB7). Aynı toplumsal soruna ilişkin farklı bakış açılarının nedenleri üzerine büyük grup tartışması yapılır (E1.4, E2.2, SDB2.3).

(Kaynak: MEB, 2024c)

TYMM 2024 6. sınıf SBDÖP’de “Birlikte Yaşamak” başlıklı öğrenme alanında öğrenme-öğretme uygulaması gerçekleştirilirken SB6.1.3 öğrenme çıktısında, KB2.5 Sınıflandırma becerisi işe koşularak beceriler arası ilişkinin gerçekleştirildiği görülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, bütüncül eğitim yaklaşımı çerçevesinde yapılandırılan TYMM 2024 SBDÖP'de yer alan sosyal katılım becerisinin program bileşenleriyle ilişkisinin analiz edilerek sosyal katılım becerisinin program bütünlüğü içindeki yerinin ve işlevinin daha kapsamlı bir biçimde ortaya konulması amaçlanmıştır.

Bu kapsamda araştırmada sosyal katılım becerisinin en çok “Birlikte Yaşamak” ünitesinde ele alındığı, bunu “Yaşayan Demokrasimiz” ve “Evimiz Dünya” ünitelerinin takip ettiği görülmektedir. Buna karşılık, “Ortak Mirasımız”, “Hayatımızdaki Ekonomi” ve “Teknoloji ve Sosyal Bilimler” öğrenme alanlarında hiçbir sınıf düzeyinde sosyal katılım becerisine yer verilmediği tespit edilmiştir. Alabaş (2018) çalışmasında 2005 SBDÖP her sınıf düzeyinde en az üç ünite de sosyal katılım becerisine yer verildiğini, bazı ünitelerde bu beceri hem kazanımlarda hem de etkinlik örneklerinde yer alırken bazı ünitelerde sadece etkinlik örneklerinde yer aldığını belirtmiştir. Bu durum, önceki programların daha dengeli bir beceri dağılımına sahip olduğunu göstermektedir. Uluslararası literatürde sosyal katılım becerilerinin eğitim programlarında daha fazla yer alması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu becerilerin, öğrencilerin demokratik değerleri benimsemeleri ve toplumsal sorumluluklarını yerine getirmeleri için önemli olduğu belirtilmektedir (OECD, 2018). Benzer şekilde Banks (2008), sosyal bilgiler öğretiminde demokratik değerlerin ve vatandaşlık becerilerinin programın merkezinde yer alması gerektiğini; aksi durumda öğrencilerin toplumsal sorunlara duyarsız bireyler hâline gelebileceğini ifade etmektedir. Westheimer ve Kahne (2004) ise vatandaşlık eğitimini yalnızca bilgi aktarımıyla değil, aktif katılımı destekleyecek pratiklerle yapılandırmanın önemine işaret etmişlerdir. Partnership for 21st Century Skills (2015) ise 21. yüzyıl becerileri çerçevesinde sosyal katılım becerilerinin tüm sınıf düzeylerinde dengeli bir şekilde yer alması gerektiği vurgulanmaktadır. Alabaş (2018) 2005 ve sonrasındaki SBDÖP'de sosyal katılım becerisinin ünitelerde yer alma oranının belirgin şekilde arttığı, bu artışın özellikle öğrenme çıktılarına göre etkinliklerde daha yüksek oranda gerçekleştiği sonucuna ulaşmıştır. TYMM 2024 SBDÖP içerisinde yer alan sosyal katılım becerisinin önceki programlara göre azlığı mevcut programının amaçları doğrultusunda hafifletildiğini göstermektedir. Öte yandan bu durum, söz konusu alanlarda daha çok bilgi odaklı öğrenme çıktılarının ön planda tutulduğunu, beceri temelli yaklaşımların göz ardı edildiğini göstermektedir. Özellikle 6. sınıf düzeyinde ve bazı öğrenme alanlarında sosyal katılımın yetersiz

olması, öğrencilerin aktif vatandaşlık becerilerini kazanmalarını olumsuz etkileyebileceğini düşündürmektedir.

Sosyal katılım becerilerinin sınıf seviyelerine göre farklılık gösterdiğini ve özellikle 5. sınıf düzeyinde yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. Sosyal katılım becerileri en fazla 5. sınıf düzeyinde çeşitlilik göstermektedir. Bu sınıf seviyesinde, “Sorgulama” (KB2.8), “Sosyal Temas Oluşturma” (SBAB5.1), “Grup Dinamiğini Sağlama” (SBAB5.2), “Fikir Üretme” (SBAB5.3), “Müzakere Etme” (SBAB5.4) ve “Fikri Eyleme Dönüştürme” (SBAB5.5) gibi farklı becerilerin bir arada kazandırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Özellikle SB.5.1.3 kodlu öğrenme çıktılarının birden fazla beceriyle ilişkilendirilmesi, bu öğrenme çıktısının çok yönlü bir beceri gelişimini hedeflediğini göstermektedir. Bu durum, 5. sınıfın sosyal katılım becerilerinin kazandırılmasında kritik bir basamak olduğunu düşündürmektedir. 5. sınıfın sosyal katılım becerileri açısından zengin olması olumlu bir durum olmakla birlikte, diğer sınıf düzeylerinde (özellikle 4. ve 6. sınıflarda) bu becerilerin yetersiz olması, programın dengeli bir beceri dağılımına sahip olmadığını göstermektedir. Sömen ve Bilgili (2017), sosyal katılım becerilerinin öğrencilere kazandırılabilmesi için sorgulama, problem çözme, yaratıcı düşünme ve akıl yürütme gibi bilişsel becerilerin geliştirilmesine yönelik etkinliklerin önemine dikkat çekmektedir. Torney-Purta ve Amadeo (2011), sosyal katılım becerilerinin yalnızca okulda değil, toplum temelli öğrenme deneyimleriyle de güçlendirilebileceğini belirtmiştir. Ayrıca Barber (2009), öğrencilere hizmet öğrenme gibi vatandaşlık temelli etkinliklerin sunulmasının hem öz farkındalık hem de empati gelişiminde kritik rol oynadığını belirtmektedir. Partnership for 21st Century Skills (2015) göre, 21. yüzyıl becerileri arasında yer alan “kritik düşünme”, “yaratıcı düşünme” ve “problem çözme” becerileri, sosyal katılım becerilerinin kazandırılmasında temel rol oynamaktadır. Finley (2011), hizmet öğrenme gibi vatandaşlık odaklı etkinliklere katılımın öğrencilerin öz farkındalık ve sorumluluk gibi içsel gelişimlerini, aynı zamanda iş birliği ve empati gibi sosyal becerilerini güçlendirdiğini belirtmektedir. Billig (2002) ve Denby (2008) yaptıkları çalışmalarda benzer sonuçlardan bahsetmiştir. Print ve Lange’nin (2013) ise vatandaşlık eğitimi üzerine yaptıkları çalışmada, beceri gelişiminde sürekliliğin önemini vurgulamaktadır.

Sosyal katılım becerisine yönelik öğrenme çıktılarının en yoğun biçimde 5. sınıf düzeyinde yer aldığı ve bu sınıf seviyesinde dört farklı kavramsal becerinin (çözümleme, yorumlama, çıkarım yapma ve bilgi toplama) kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu durum, 5. sınıfın bilişsel becerilerin gelişiminde kritik bir dönem olarak kabul edildiğini düşündürmektedir. Özellikle SB.5.4.3 kodlu öğrenme çıktısının üç farklı kavramsal beceriyle (çözümleme, çıkarım yapma ve bilgi toplama) ilişkilendirilmesi, bu öğrenme çıktısının kapsamlı bir bilişsel beceri gelişimini hedeflediğini göstermektedir. “Çıkarım yapma” becerisinin tüm sınıf düzeylerinde yer alması dikkat çekicidir. Programın öğrencilerde sistematik düşünme ve neden-sonuç ilişkisi kurma becerilerini tüm eğitim kademelerinde geliştirmeyi hedeflediğini göstermektedir. Özellikle 7. sınıfta bu becerinin iki farklı öğrenme çıktısıyla ilişkilendirilmesi, üst sınıflarda çıkarım yapma becerisinin öneminin arttığını düşündürmektedir. Öte yandan TYMM 2024 SBDÖP’de kavramsal becerilere yer verilmesi ve bu becerilerin doğrudan öğrenme alanlarıyla ilişkilendirilmesi, programa önceki uygulamalardan ayrılan belirgin bir yenilik kazandırmıştır (Yıldırım ve Çalışkan, 2024).

Sosyal katılım becerisiyle ilişkilendirilen öğrenme çıktılarında toplam 13 farklı eğilim tespit edilmiştir. Bu eğilimler arasında en sık tekrar edenlerin girişkenlik, yaratıcılık ve özgün düşünme olduğu belirlenmiştir. Sosyal katılımın yalnızca bilgi temelli değil aynı zamanda bireyin özgün fikir üretme, yaratıcı çözüm geliştirme ve aktif katılım gösterme gibi etkin birey olma nitelikleriyle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Sınıf düzeyine göre incelendiğinde, eğilimlerin yaş gruplarına uygun şekilde gelişimsel bir bütünlük içinde programlandığı gözlemlenmektedir. 4. sınıf düzeyinde, “oyunseverlik”, “güven” ve “yaratıcılık” gibi daha temel ve duyuşsal eğilimlere ağırlık verildiği, bu sınıf düzeyinde eğilim sayısının daha sınırlı olduğu görülmektedir. 5. ve 6. sınıf düzeylerinde ise eğilimlerin çeşitlendiği ve daha çok kişisel sorumluluk, sistematik düşünme ve girişimcilik gibi bireysel farkındalıkla ilişkili yönelimlerin ön plana çıktığı görülmektedir. 7. sınıf düzeyinde ise eğilimlerin sayısı ve karmaşıklığı artmakta olduğu; bilişsel, sosyal ve duyuşsal boyutların bir arada yer aldığı daha bütüncül eğilimlerin ortaya çıktığı görülmektedir. Sonuç olarak, TYMM 2024 SBDÖP’de sosyal katılım becerisine yönelik eğilimlerin sınıf düzeyine göre gelişimsel bir seyir izlediği; özellikle girişkenlik, yaratıcılık ve özgün düşünme gibi çağın gerektirdiği becerilerin öne çıkarıldığı görülmektedir. Ancak eğilimlerin tüm öğrenme alanlarında dengeli biçimde temsil edilmesi öğrenci

açısından yarar sağlayacağı düşünülmektedir. Alan yazını incelendiğinde, Sömen ve Bilgili (2017), sosyal katılım becerilerinin öğrencilere kazandırılabilmesi için sorgulama, problem çözme, yaratıcı düşünme ve akıl yürütme gibi bilişsel becerilerin geliştirilmesine yönelik etkinliklerin önemine dikkat çekmektedir. Çiydem ve Kaymakçı (2023), sosyal bilgiler programlarının 21. yüzyılın demokratik yaşam becerilerine uygun biçimde, içerik okuryazarlıkları temelinde ve beceri-değer odaklı yapılandırılması gerektiğini belirtmiştir. Benzer şekilde Voogt ve Roblin (2012) 21. yüzyıl becerilerinin yalnızca bilgi aktarımıyla değil, öğrencilerin özgün düşünme ve yaratıcı problem çözme gibi becerilerini geliştirecek etkinliklerle kazandırılabilceğini vurgulamaktadır. Erol (2024) ise sosyal medyayı yoğun kullanan öğrencilerin sosyal katılım becerilerinin, sosyal medyayı aktif olarak kullanmayan öğrencilere göre daha düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Binkley vd. (2012) ise bilgi ve medya okuryazarlığının küresel vatandaşlık için kritik olduğunu vurgulamaktadır.

Tüm sınıf düzeylerinde sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktılarında en sık karşılaşılan sosyal duygusal öğrenme (SDÖ) becerilerinin; iletişim, iş birliği, sosyal farkındalık ve esneklik olduğu görülmektedir. Değerler boyutunda ise “sorumluluk” değerinin tüm sınıf düzeylerinde tekrar ettiği görülmektedir. Bu durum, bireysel sorumluluk bilincinin erken yaşlardan itibaren kazandırılmasının amaçlandığını ortaya koymaktadır. Uluslararası literatürde sosyal-duygusal öğrenme becerilerinin, öğrencilerin sosyal katılım becerilerini geliştirmede önemli bir rol oynadığı vurgulanmaktadır. Bu beceriler, öğrencilerin empati, iş birliği ve sorumluluk gibi değerleri kazanmalarını sağlamaktadır (CASEL, 2015). DeRosier ve Gilliom (2006) ise, çocukların sosyal davranışlarını geliştirmek amacıyla ebeveynlere kısa süreli bir eğitim uygulamış ve bu eğitimin, çocukların sosyoduygusal gelişimi üzerinde olumlu etkiler oluşturduğu görülmüştür. Okuryazarlık becerileri açısından, 5. sınıf düzeyinin bu becerilere en yoğun yer verilen sınıf olduğu tespit edilmiştir. “Bilgi okuryazarlığı, dijital okuryazarlık ve görsel okuryazarlık” öne çıkan beceriler olarak dikkat çekmektedir. Bu becerilerin, öğrencilerin çoklu ortamları kullanarak bilgiye erişim ve eleştirel değerlendirme yapma yeteneklerini desteklemeye yönelik olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda, TYMM 2024 SBDÖP’nin okuryazarlık becerileri açısından değerlendirildiği bu çalışmanın bulguları, programın öğrencilerin ihtiyaç duyabilecekleri bilgileri uygun becerilerle bütünleştirerek sunmayı hedeflediğini ve yapılan güncellemenin çağın gereksinimlerine uygun bir şekilde yapılandırıldığını ortaya koymaktadır.

(Turan & Akhan, 2024). Tonga ve Erdoğan (2022) çalışmalarında, 2018 yılında hazırlanan programın öğrenme kazanımlarının değerler ve becerilerle etkili biçimde ilişkilendirildiğini ortaya koymuştur. 2024 yılında beceri ve değer temelli eksende program hazırlanmıştır. Programın disiplinler arası bir anlayışla yapılandırıldığını ve öğrencilerin gelişimsel özelliklerine uygun olarak sosyal-duygusal, değer temelli ve okuryazarlık becerilerini desteklediğini ortaya koymaktadır. Sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktıları, yalnızca sosyal bilgiler disipliniyle sınırlı kalmayıp değerler eğitimi, sosyal-duygusal öğrenme ve okuryazarlık becerileriyle bütüncül biçimde yapılandırılmıştır. Bu bakımdan TYMM 2024 SBDÖP'de okuryazarlık becerilerinin öne çıkarıldığı ve programın çağın gereksinimlerine uyum sağlamayı hedeflediği söylenebilir (Yıldırım & Çalışkan, 2024).

Program, sosyal bilgiler dersinin yalnızca kendi içinde sınırlı kalmayan, diğer disiplinlerle anlamlı bağlar kuran ve öğrencilerin çok yönlü gelişimini destekleyen bir yapı arz etmektedir. Beers (2011) disiplinler arası ilişkilendirmenin, öğrencilerin farklı alanlarda kazandıkları becerileri birleştirerek daha kapsamlı bir öğrenme deneyimi sunduğunu ve bu yaklaşımın, öğrencilerin sosyal katılım becerilerini geliştirmede etkili olabildiğini belirtmektedir. Sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktılarının tüm sınıf düzeylerinde özellikle “Görsel Sanatlar, Türkçe ve Bilişim Teknolojileri ve Yazılım” dersleriyle ilişkilendirildiği görülmektedir. Özellikle 4. sınıf düzeyinde sosyal katılım becerisi içeren çıktılar, ayrıca “Hayat Bilgisi ve İnsan Hakları, Vatandaşlık ve Demokrasi” dersleriyle de ilişkilendirilmiştir. 4. sınıf düzeyinde daha temel ve yaşam becerilerine yönelik bir yaklaşımın benimsendiğini göstermektedir. Programda, SBDÖP'nin değişen ve gelişen dünya koşulları doğrultusunda, bireylerin toplumsal konularda ihtiyaç duyduğu becerileri kazandırmak amacıyla hazırlandığı belirtilmektedir. Ayrıca programda yatay (sınıf düzeyleri arasında) ve dikey (dersler arası) ilişkilerin kurulduğu, öğrencilerin gereksinim duyabilecekleri bilgilerin uygun becerilerle bütünleştirilerek öğrenme çıktısı hâline getirildiği ifade edilmektedir (MEB, 2024c). Bu yönüyle program, yapılan çıkarımları destekler niteliktedir. Sosyal katılım becerisi içeren öğrenme çıktılarının disiplinler arası ilişkilendirmelerde zengin ve anlamlı bir yapıya sahip olduğu ancak beceriler arası ilişkilendirme açısından sınırlı ve dengesiz bir dağılım gösterdiği söylenebilir. 4. sınıfta sadece eleştirel düşünme, 6. sınıfta sadece sınıflandırma becerileriyle sınırlı bir ilişkilendirme yapılmıştır. 5 ve 7. sınıflarda hiçbir beceriyle doğrudan bağlantı kurulmadığı tespit edilmiştir.

Bu doğrultuda, TYMM 2024 SBDÖP sosyal katılım becerisini daha sınırlı ve dengesiz ele aldığı, buna karşılık okuryazarlık, değerler ve sosyal-duygusal becerilerle entegrasyon açısından yenilikler getirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca TYMM 2024 SBDÖP’de yönelik sosyal katılım becerisi bağlamında yapılan bu araştırma, alan yazınında bilinen tek çalışma olma özelliği taşımakta ve bu yönüyle alana özgün bir katkı sunmaktadır. Bu durum, programın bütüncül yapısının ve güncel yönelimlerinin anlaşılmasına yönelik önemli bir başlangıç niteliğindedir.

Araştırma sonuçlarına göre aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur.

- Sosyal katılım becerisinin 6. sınıf düzeyinde daha fazla öğrenme çıktısıyla desteklenmesi ve çeşitlendirilmesi önerilir. Ayrıca, bu becerinin “Ortak Mirasımız”, “Hayatımızdaki Ekonomi” ve “Teknoloji ve Sosyal Bilimler” gibi öğrenme alanlarında da yer alması sağlanabilir.
- Bütünleşik becerilerin sınıf düzeylerine daha dengeli dağıtılması için 4. ve 6. sınıflarda “Sosyal Temas Oluşturma” ve “Grup Dinamiğini Sağlama” gibi beceriler eklenebilir. 7. sınıfta ise “Müzakere Etme” becerisine yer verilerek beceri çeşitliliği artırılabilir.
- Kavramsal becerilerin geliştirilmesi amacıyla “Bilgi Toplama” becerisinin 6. ve 7. sınıflarda da kullanılması önerilir. Ayrıca, “Çözümleme” becerisinin 7. sınıf düzeyinde uygulanmasıyla öğrencilerin analitik düşünme becerileri güçlendirilebilir.
- Eğilimlerin sınıf düzeylerine uygun şekilde planlanması için 4. sınıfta “Merak” ve “Sistematik Olma” gibi eğilimler eklenerek sorgulama becerisi desteklenebilir. 6. sınıfta ise “Açık Fikirlilik” gibi üst düzey eğilimlere yer verilebilir.
- Programlar arası bileşenlerin genişletilmesi kapsamında 4. sınıfta “Dijital Okuryazarlık” becerisi eklenerek teknoloji entegrasyonu sağlanabilir. 6. ve 7. sınıflarda “Vatandaşlık Okuryazarlığı”nın sürdürülebilir kılınmasıyla aktif vatandaşlık vurgusu artırılabilir.
- Disiplinler arası ilişkilerin zenginleştirilmesi için “Fen Bilimleri” ve “Matematik” gibi disiplinlerle bağlantılar kurularak proje tabanlı öğrenme desteklenebilir. 5. ve 7. sınıflarda “Eleştirel Düşünme” gibi becerilerle ilişkilendirme yapılabilir.

- Öğretmenlerin uygulamalarını kolaylaştırmak amacıyla sosyal katılım becerilerinin nasıl uygulanacağına dair örnek etkinlikler ve değerlendirme araçları geliştirilebilir. Ayrıca disiplinler arası iş birliğini kolaylaştıracak kılavuzlar hazırlanabilir.

Extended Summary

Introduction

Modern societies have largely achieved their economic and social transformations through education. Today, rapid technological advancements and societal changes necessitate fundamental transformations in education systems. In this context, countries continuously revise their curricula to respond to evolving social needs. In Türkiye, the Ministry of National Education revised the national curricula in 2024 under the framework of the “The Century of Türkiye Education Model” . As part of this initiative, the Social Studies Curriculum (SSC) was updated and restructured with an interdisciplinary and values-based approach. The new program aims to equip students with skills that will enable their active participation in social life. One of these skills, social participation, refers to individuals’ active involvement in community activities and their ability to contribute to social cohesion. Social participation is influential across a broad spectrum, from individual development to societal welfare. Although various studies have been conducted on the Century of Türkiye Education Model 2024 SSC, a comprehensive analysis specifically focusing on the social participation skill has yet to be sufficiently addressed. The present study aims to examine the distribution of learning outcomes related to social participation across grade levels and learning domains in the Century of Türkiye Education Model 2024 SSC. Additionally, the study analyzes related concepts, skills, dispositions, interdisciplinary connections, and cross-curricular components. By mapping the position of the social participation skill within the curriculum through multiple linkages, the research seeks to develop an in-depth understanding of its role. The findings are expected to contribute to curriculum development, support conscious planning by educators, and inform the participatory shaping of education policies.

Methodology

This study employed document analysis, one of the qualitative research methods, to examine the relationship between the social participation skill and other curricular components in the 2024 The Century of Türkiye Education Model Social Studies Curriculum (SSC). During the document analysis process, the relevant documents were systematically reviewed and analyzed. The data sources included official documents published by the Ministry of National Education (MoNE): the Century of Türkiye Education Model 2024 Common Text, the Century of Türkiye Education Model 2024 Social Studies Curriculum, and the 2024 Century of Türkiye Education Model Curriculum Guides. Using purposive sampling, learning outcomes that explicitly included the social participation skill were selected based on specific criteria such as grade level, learning domains, integrated and conceptual skills, dispositions, cross-curricular and interdisciplinary connections. The “School-Based Planning” learning domain was excluded due to implementation inconsistencies. The study was limited to learning outcomes that directly addressed the social participation skill. During data analysis, two researchers reviewed the texts, grouped the data using coding forms, and applied descriptive analysis techniques. To ensure inter-coder reliability, Miles and Huberman’s formula was used, yielding an agreement rate of 88%. Two field experts reviewed the coded data and confirmed the objectivity of the analysis.

Findings

The research analyzed how the social participation skill is represented across grade levels and program variables in the Century of Türkiye Education Model Social Studies Curriculum. A total of eight learning outcomes included references to social participation. The highest emphasis was observed at the 5th-grade level, which included three learning outcomes. The 4th and 7th grades each featured two, while the 6th grade included one. The learning area most frequently associated with social participation was “Living Together,” which was linked to five outcomes across all grade levels. The skill was also represented in the learning areas of “Our Living Democracy” (2 outcomes) and “Our Home, the World” (1 outcome). However, no learning outcomes linked to social participation were identified in the areas of “Our Common Heritage,” “Economy in Our Lives,” and “Technology and Social Sciences.” This indicates

that these learning areas prioritize knowledge transmission. Social participation skills show the greatest diversity at the 5th-grade level. The learning outcome SB.5.1.3 is linked to numerous social and conceptual skills, supporting multidimensional competencies. The skill of Generating Ideas appears at three grade levels (4th, 5th, and 7th), while Inquiry and Negotiation skills are more prominent in upper grades. This suggests an intentional progression toward developing more complex social skills as students advance in age. The learning outcomes reflect a multidimensional learning approach by integrating multiple competencies. Conceptual skills are most frequently included at the 5th-grade level (four distinct skills: collecting information, interpreting, analyzing, and inferring). The Inferring skill is embedded across all grade levels, supporting gradual development. The presence of Interpreting and Analyzing skills in the 4th and 5th grades indicates an early emphasis on analytical thinking. In the 5th-grade unit “Our Home, the World,” the Collecting Information skill enables students to explore ways of accessing knowledge. Thirteen distinct tendencies were identified within the learning outcomes that include the social participation skill. Assertiveness, creativity, and original thinking emerged as the most frequently recurring tendencies. The tendency of curiosity appeared particularly in upper grades (5th and 7th), supporting the capacity for inquiry and exploration. While more fundamental tendencies such as playfulness and confidence were emphasized in the 4th grade, the 5th and 6th grades featured tendencies involving cognitive engagement and personal responsibility. The 7th grade prioritized tendencies that support multifaceted social-emotional development. The most commonly emphasized social-emotional learning skills were communication, collaboration, social awareness, and flexibility. The skill of responsible decision-making was observed only in the 6th and 7th grades, indicating a focus on fostering social-emotional maturity. Among interdisciplinary connections, Visual Arts, Turkish, and Information Technologies were the most frequently associated

disciplines across all grade levels. In addition, Life Science and Citizenship and Democracy Education were linked specifically to the 4th grade.

Discussions, Conclusions, and Recommendations

This study analyzed the relationship between the social participation skill and curriculum components in the Century of Türkiye Education Model 2024 SSC and evaluated the place and function of this skill within the program. The results revealed that the social participation skill is most frequently included in the “Living Together” unit, while it is entirely absent in the “Our Common Heritage,” “Economy in Our Lives,” and “Technology and Social Sciences” units. Compared to previous curricula, the study found that social participation skills are less represented, with a notable lack in the 6th grade. This may negatively affect students’ acquisition of active citizenship skills. Social participation skills are most densely concentrated in the 5th grade, where multiple skills are aimed to be developed simultaneously. The lower emphasis on these skills in other grade levels (particularly in 4th and 6th grades) indicates that the curriculum does not present a balanced distribution of skills. The inclusion of conceptual skills, especially inference-making, across all grade levels suggests that the program aims to develop students’ systematic thinking abilities. Among the tendencies associated with social participation skills, assertiveness, creativity, and original thinking stand out. These qualities are closely linked to the characteristics required of active individuals in today’s world. Social participation skills have been meaningfully associated not only with the social studies discipline but also with other subject areas. Based on the findings, several recommendations have been proposed: Social participation skills could be more extensively included in the 6th-grade level; integrated skills could be more evenly distributed, especially in the 4th and 6th grades; conceptual skills could be more frequently emphasized in the 6th and 7th grades; tendencies could be planned in accordance with grade levels to better support inquiry skills; and cross-curricular components could be expanded to include skills such as digital literacy and active citizenship.

Etik Beyanı: Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi”nde belirtilen kurallara uyulduğunu ve bilimsel araştırma ve yayın etiğine aykırı eylemlere dayalı hiçbir işlem yapmadığımı beyan ederim. Tüm etik ihlallerde tüm sorumluluğun makale yazarına ait olduğunu beyan ederim.

Etik Kurul İzni: Bu araştırma insan katılımcıları ve/veya hayvanları içeren çalışmalar içermemektedir. Bu çalışmada etik kurul onay belgesi gerekmemektedir.

Finansman: Bu araştırma herhangi bir fon almamıştır.

Telif Hakları: Millî Eğitim dergisinde yayımlanan çalışmaların Creative Commons Atıf-Ticari Olmayan 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

Veri Kullanılabilirliği Beyanı: Bu çalışma sırasında oluşturulan veya analiz edilen veriler, talep üzerine yazardan temin edilebilir.

Yazma Yardımı için Yapay Zekâ Kullanımı: Yazar, yazma yardımı için yapay zekânın kullanılmadığını beyan eder.

Kaynakça

- Adler, R. P., & Goggin, J. (2005). What do we mean by civic engagement? *Journal of Transformative Education*, 3(3), 236–253. <https://doi.org/10.1177/1541344605276792>
- Akbaba, B., Aksoy, B., & Kılcan, B. (2019). *Sosyal bilgilerde beceri eğitimi* (pp. 9-17). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aktepe, V., & Eren, P. (2023). İlkokulda sosyal katılım becerileri üzerine durum çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 653–700.
- Alabaş, Ç. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında (1968–2018) sosyal katılım becerisinin yerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kastamonu Üniversitesi.
- Anderson, L. W. (2010). *Foundations of educational research*. Routledge.

- Avramidis, E., Avgeri, G., & Strogilos, V. (2018). Social participation and friendship quality of students with special educational needs in regular Greek primary schools. *European Journal of Special Needs Education*, 33(2), 221–234. <https://doi.org/10.1080/08856257.2018.1424779>
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Prentice-Hall.
- Banks, J. A. (2008). Diversity, group identity, and citizenship education in a global age. *Educational Researcher*, 37(3), 129–139. <https://doi.org/10.3102/0013189X08317501>
- Barber, B. R. (2009). *Strong democracy: Participatory politics for a new age*. University of California Press.
- Beers, S. Z. (2011). *21st century skills: Preparing students for THEIR future*. ASCD.
- Billig, S. H. (2002). Support for K–12 service-learning practice: A brief review of the research. *Educational Horizons*, 80(4), 184–189. <https://www.jstor.org/stable/42926988>
- Binkley, M., Erstad, O., Herman, J., Raizen, S., Ripley, M., Miller-Ricci, M., & Rumble, M. (2012). Defining twenty-first century skills. In P. Griffin, B. McGaw, & E. Care (Eds.), *Assessment and teaching of 21st century skills* (pp. 17–66). Springer. https://doi.org/10.1007/978-94-007-2324-5_2
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press.
- Bravo-Delgado, M., Ramírez-Ramírez, L. N., & Escobar-Pérez, J. Z. (2020). Retos y realidades de la participación social en educación básica: Revisión sistemática de bibliografía. *Revista Electrónica Educare*, 24(3), 332–349. <https://doi.org/10.15359/ree.24-3.15>
- CASEL. (2015). *CASEL guide: Effective social and emotional learning programs*. CASEL.
- Coşkun, D. (2020). *Ortaokul sosyal bilgiler dersinde ve okul uygulamalarında sosyal katılım becerisinin geliştirilmesi sürecinin değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Pamukkale Üniversitesi.

- Çiydem, E., & Kaymakcı, S. (2023). Türkiye’de köy enstitülerinden öğretmen okullarına geçiş sürecinde müfredattaki yeni bir dersi anlamak: 1953 sosyal bilgiler dersi öğretim programının incelenmesi. *Vakanüvis–Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 321–370. <https://doi.org/10.24186/vakanuvis.1232959>
- Darling-Hammond, L. (2019). *The right to learn: A blueprint for creating schools that work* (Rev. ed.). Jossey-Bass.
- Demirel, Ö. (2017). *Eğitimde program geliştirme*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Denby, R. A. (2008). *The impact of service learning on students’ sense of civic responsibility* [Unpublished master’s thesis]. The University of Western Ontario.
- DeRosier, M. E., & Gilliom, M. (2006). Effectiveness of a parent training program for improving children’s social behavior. *Journal of Child and Family Studies*, 15(5), 587–602. <https://doi.org/10.1007/s10826-006-9025-4>
- Doğanay, A. (2014). Sosyal bilgiler öğretimi. C. Öztürk (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* (pp. 15–48) içinde. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Erol, F. Z. (2024). *Ortaokul öğrencilerinin sosyal medya kullanımının sosyal katılım becerisine etkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi.
- Erol, F. Z., & Akpınar, E. (2022). Bir ölçek geliştirme çalışması: Ortaokul öğrencilerinin sosyal katılım becerisi ölçeği. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3), 579–589. <https://doi.org/10.17556/erziefd.1172132>
- European Commission. (2018). *Council recommendation on key competences for lifelong learning. Official Journal of the European Union*, C 189, 1-13.
- Finley, A. (2011). *Civic learning and democratic engagements: A review of the literature*. Association of American Colleges and Universities.
- Flanagan, C., & Levine, P. (2010). Civic engagement and the transition to adulthood. *The Future of Children*, 20(1), 159–179. <https://doi.org/10.1353/foc.0.0043>

- Gardner, H. (2008). *Five minds for the future*. Harvard Business Review Press.
- Garrote, A. (2017). The relationship between social participation and social skills of pupils with an intellectual disability: A study in inclusive classrooms. *Frontline Learning Research*, 5(1), 1–15. <https://doi.org/10.14786/flr.v5i1.266>
- Geçimli, M., & Kayahan Yüksel, D. (2024). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli erdem-değer-eylem çerçevesi: Güz dönemi 5. sınıf Türkçe ders kitabı bağlamında bir inceleme. *Uluslararası Toplumsal Bilimler Dergisi*, 8(4), 160–174. <https://doi.org/10.30830/tobider.sayi.20.9>
- Genç, S., & Eryaman, Y. M. (2008). Değişen değerler ve yeni eğitim paradigması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 89–102.
- Gökalp, M. (2020). *Eğitimde program geliştirme ve değerlendirme*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Günteke, N. B., & Aladağ, S. (2023). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin politik okuryazarlık ve sosyal katılım becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(15), 303–324. <https://doi.org/10.57135/jier.1319419>
- Hoskins, B., Janmaat, J. G., & Villalba, E. (2012). Learning citizenship through social participation outside and inside school. *British Educational Research Journal*, 38(3), 419–446. <https://doi.org/10.1080/01411926.2010.550271>
- Hoskins, B., & Mascherini, M. (2009). Measuring active citizenship through the development of a composite indicator. *Social Indicators Research*, 90(3), 459–488. <https://doi.org/10.1007/s11205-008-9271-2>
- Howie, L. D., Lukacs, S. L., Pastor, P. N., Reuben, C. A., & Mendola, P. (2010). Participation in activities outside of school hours in relation to problem behavior and social skills in middle childhood. *Journal of School Health*, 80(3), 119–125. <https://doi.org/10.1111/j.1746-1561.2009.00475.x>

- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2009). An educational psychology success story: Social interdependence theory and cooperative learning. *Educational Researcher*, 38(5), 365–379. <https://doi.org/10.3102/0013189X09339057>
- Jones, S. M., McGarrah, M. W., & Kahn, J. (2019). Social and emotional learning: A principled science of human development. *Future of Children*, 29(1), 17–36. <https://doi.org/10.1080/00461520.2019.1625776>
- Kara, T. (2022). *Ortaokul öğrencilerinde ADDIE öğretim tasarım modeli temelli sosyal katılım becerisinin geliştirilmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Karagöz, Y. (2019). *SPSS ve AMOS uygulamalı nicel-nitel-karma bilimsel araştırma yöntemleri ve yayın etiği*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kuiper, W., Van den Akker, J., Letschert, J., & Hooghoff, H. (2009). *Curriculum policy and practices in an international comparative perspective*.
- Kuzu, Y., Kuzu, O., & Gelbal, S. (2019). TEOG ve LGS sistemlerinin öğrenci, öğretmen, veli ve öğretmen velilerin görüşleri açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 112–130. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.559002>
- Levasseur, M., Richard, L., Gauvin, L., & Raymond, É. (2010). Inventory and analysis of definitions of social participation found in the aging literature: Proposed taxonomy of social activities. *Social Science & Medicine*, 71(12), 2141–2149. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2010.09.041>
- Maksum, A., Widiana, I. W., & Marini, A. (2021). Path analysis of self-regulation, social skills, critical thinking and problem-solving ability on social studies learning outcomes. *International Journal of Instruction*, 14(3), 613–628. <https://doi.org/10.29333/iji.2021.14336a>
- Marsh, C. J., & Willis, G. (2007). *Curriculum: Alternative approaches, ongoing issues* (4th ed.). Pearson Merrill Prentice Hall.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*.

- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024a). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni*. MEB. (2024a). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni*. <https://www.meb.gov.tr/bakan-tekin-yeni-mufredati-onayladi/haber/33871/tr>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024b). *Bakan Tekin yeni müfredatı onayladı*. <https://www.meb.gov.tr/bakan-tekin-yeni-mufredati-onayladi/haber/33871/tr>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024c). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 2024 sosyal bilgiler dersi öğretim programı*. <https://tymm.meb.gov.tr/ogretim-programlari/sosyal-bilgiler-dersi>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024d). *Program Okuryazarlığı Kılavuzu*. <https://tymm.meb.gov.tr/program-okuryazarligi-kilavuzlari>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024e). *Sosyal Bilimler Alan Becerileri*. <https://tymm.meb.gov.tr/beceriler/sosyal-bilimler-alan-becerileri>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). Sage Publications.
- Morris, T., McGuire, M., & Walker, B. (2017). Integrating social studies and social skills for students with emotional and behavioral disabilities: A mixed methods study. *Journal of Social Studies Research*, 41(4), 253–262. <https://doi.org/10.1016/j.jssr.2017.04.001>
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.
- OECD. (2018). *The future of education and skills: Education 2030*. OECD Publishing.
- Okojie, M. U., Bastas, M., & Miralay, F. (2022). Using curriculum mapping as a tool to match student learning outcomes and social studies curricula. *Frontiers in Psychology*, 13, 850264. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.850264>
- Öcal, A., & Altınok, A. (2012). Sosyal bilgiler eğitiminde bir sosyal duyarlılık aracı olarak aktif sosyal katılım. *Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu, İstanbul*.

- Öztürk, C. (2012). Sosyal bilgiler öğretiminde beceri eğitimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1447–1462.
- Partnership for 21st Century Skills (P21). (2015). *Framework for 21st century learning*. <http://www.battelleforkids.org/networks/p21/frameworks-resources>
- Posner, G. J. (2003). *Analyzing the curriculum* (3rd ed.). McGraw-Hill.
- Print, M., & Lange, D. (2013). *Civic education and competencies for engaging citizens in democracies*. Sense Publishers. <https://doi.org/10.1007/978-94-6209-160-2>
- Quiesse, J. (2007). *Talents innés, aptitudes éducatibles, Oser l'approche orientante* (Vol. 1: *Pourquoi l'approche orientante*). Éditions Qui Plus Est.
- Schwab, S., Wimberger, T., & Mamas, C. (2019). Fostering social participation in inclusive classrooms of students who are deaf. *International Journal of Disability, Development and Education*, 66(3), 325–342. <https://doi.org/10.1080/1034912X.2018.1552503>
- Seyhan, O. (2014). “Sosyal katılım” kavramına ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının metafor durumları. *Researcher*, 2(1), 34–43.
- Sherrod, L. (2009). How young people develop long-lasting habits of civic engagement: A conversation on building a research agenda. In E. Hollander & C. Burack (Eds.), *Society for Research in Child Development conference proceedings*. Society for Research in Child Development.
- Shuler, L. O. (2010). *Paths to active citizenship: The development of and connection between civic engagement involvement and attitudes in college students* [Unpublished doctoral thesis]. Boston College.
- Sömen, T., & Bilgili, A. S. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencilere sosyal katılım becerisi kazandırma durumları. *Turkish Studies*, 12(33), 403–426. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.12616>
- Şahin, Ü. (2020). *İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin sosyal katılım becerisi kazanma durumlarının incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kastamonu Üniversitesi.

- Şahin, Ü., & Karatekin, K. (2022). Sınıf öğretmenlerinin sosyal katılım becerisi hakkındaki görüşleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 8(2), 375–412. <https://doi.org/10.47615/issej.1165622>
- Şimşek, H., & Yıldırım, A. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Tonga, D., & Erdoğan, E. (2022). 2018 Sosyal bilgiler dersi öğretim programında kazanım, değer ve beceri ilişkisi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(30), 58–84. <https://doi.org/10.29228/inesjournal.57409>
- Torney-Purta, J., & Amadeo, J. A. (2011). Participatory niches for emergent citizenship in early adolescence. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 633(1), 180–200. <https://doi.org/10.1177/0002716210384220>
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. Jossey-Bass.
- Turan, S., & Akhan, O. (2024). 2024 Sosyal bilgiler öğretim programında okuryazarlıklar: MAXQDA ile tematik bir analiz. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 57–72. <https://doi.org/10.17539/amauefd.1521061>
- Turap, A. (2023). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal katılım becerisine ilişkin görüşleri: Gaziantep ili örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sinop Üniversitesi.
- UNESCO. (2015). *Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action for the Implementation of Sustainable Development Goal 4*. UNESCO Publishing.
- Voogt, J., & Roblin, N. P. (2012). A comparative analysis of international frameworks for 21st century competences. *Journal of Curriculum Studies*, 44(3), 299–321. <https://doi.org/10.1080/00220272.2012.668938>
- Westheimer, J., & Kahne, J. (2004). What kind of citizen? The politics of educating for democracy. *American Educational Research Journal*, 41(2), 237–269. <https://doi.org/10.3102/00028312041002237>

- Yaman, T. (2024). *Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin sosyal katılım becerisinin geliştirilmesine yönelik bir eylem araştırması* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23(112), 7–17.
- Yıldırım, Y., & Çalışkan, A. (2024). 2024 Sosyal bilgiler dersi öğretim programının 2005, 2015 ve 2018 programlarıyla karşılaştırılmalı analizi. *Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 8(1), 108–142. <https://doi.org/10.46452/baksoder.1485390>
- Zurbriggen, C. L. A., Hofmann, V., Lehofer, M., & Schwab, S. (2021). Social classroom climate and personalised instruction as predictors of students' social participation. *International Journal of Inclusive Education*, 30(1), 1–16. <https://doi.org/10.1080/13603116.2021.1882590>